

Lammmas & vuohi

3/2014

Laidunkauden
riemut ja riskit

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Aumat pannaan

Tuotosseurannan
tulokset

Ulkoinen tuotosseuranta, kg	Kok. vuohi, kg	Kok. vuohi, kg	Synt. laji, kg	Kok. laji, kg	Kok. laji, kg	Kok. laji, kg
1010	2047	2067	2,34	2,12	14,07	10,3
76	76	76	2,57	2,51	13,27	11,3
1356	1356	1356	2,22	1,88	13,80	27,0
1776	75	75	2,06	2,60	14,06	19,4
130	656	663	2,34	2,12	16,30	14,3
			2,30	2,06	15,01	12,8
					14,79	27,6

Kainuunharmasta
lounaskioskista

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä yli 60 vuoden kokemuksella **huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvaa** sekä **karsta- ja kampalankoja**.

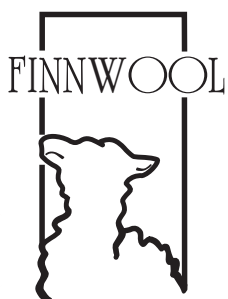
Villat meille – langat teille

Tuo villat meille omaeräkehuuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

TARJOUKSIA

Tehtaanmyymälässämme myös paljon tarjoushintaisia tuotteita.
Ajankohtaista tietoa tarjouksista löydät kotisivuiltamme ja Facebookista.

**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Vaikuttamisen sietämätön keveys

Edunvalvonnalta ei näinä päivinä ole työ heti loppumassa. Mikä olisi oikea tapa vaikuttaa?

Joskus tuntuu, että perinteinen lausuntojen aika on ohi. Asiat vaikuttavat usein valmiiksi sovituilta. Pyydetäänkö lausuntoja vain muodon vuoksi?

Hyvin pohjustettuna lausuntojen avulla voidaan todella vaikuttaa. Yksittäinen lausuja on heikoilla, mutta lausuntojen liittoumaa on vaikeaa sivuuttaa.

Lausua voi kuka tahansa. Muiden aktivointi vaikuttamisen piiriin kantaa. Lausuntojen lisäksi yleisönosastokirjoitukset, mediakontaktointi ja kirje tai puhelinsoitto päättäjille toimivat yksittäisen henkilön vaikuttamisen välineinä.

Muutoksen aalto saadaan parhaiten vöyrymään henkilökohtaisten kontaktien kautta. Ollaan laajalla rintamalla siellä missä päättäjätkin ovat ja kerrotaan heille asioiden todellisista vaikutuksista.

Kaikkein tärkeintä on vetää yhtä köyttä. Hyvä ilmapiiri toimialan sisällä ja toisten arvostaminen luovat pohjan josta ponnistaa.

Lammasektorin edunvalvonta on toiminut viime vuosina erittäin aktiivisesti. Näkyvää jälkeä on syntynyt erityisesti maatalouspolitiikan ja viimeiseksi nitraattiasetuksen valmistelussa. Annetaan hyvän työn jatkua.

[Signature]

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 35 Kysy eläinlääkäriltä
- 46 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 42 Nainen vuohikuvien takana

ARTIKKELIT

- 8 Nitraattiasetus uudistuu
- 10 Jäljet johtavat nurmipellolle
- 11 Karjan monimuotoisuudesta paljon etuja
- 13 Tasapainoinen kivennäisruokinta

- 17 Karitsanlihan tuotanto jatkuu vakaana
- 19 Tuotoseurannan tulostaulukot
- 30 Lämpöhalvaus uhkaa helteellä
- 33 Lämpöhalvauksen keinokeino alkoi sujuvasti
- 36 Teurastamojen ja terveydenhuollon yhteistyö
- 40 Osa 2: Lineaarinen rakennearvostelu lampaila
- 44 Kainuunharmaasta kebabiksi

Ota talteen
tuotoseuranta-
taulukot
s. 19–29

46 Lammaskin sopii nyhdeksi

Kuva: Eila Pennanen

Kuva: Anu Ellä

10 Jäljet johtavat nurmipellolle

13

Kivennäis- ja hiven-
aineiden saanti on
tärkeää myös
laidunkaudella

Kuva: Silja Alamikotervo

6 Tuttipullokariatsan riemulla ei ole rajaa, kun vapaus koittaa.

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Toimituksen osoite:
Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
Riikka Miikkulainen
Puh. 040 673 4179
riikka.miikkulainen@proagria.fi

Toimituskunta:
Tapio Rintala
Petri Leinonen
Timo Heikkilä
Sebastian Nurmi
Kaarin Knuuttila
Juha Annala
Helinä Leppänen

Kansikuva:
Seija Paananen
Pikkukuvat:
Petri Leinonen,
Satu Uusitalo

Seuraava lehti 14.10.2014
Aineistot 29.8.2014
mennessä.

Lihaa vai ei?

Liha on arvostettua ruokaa, sen terveellisyysmielikuva on vahvistunut ja sitä pidetään hyvänä proteiinin lähteenä. Silti moni miettii, pitääkö liha jättää kokonaan pois ruokavaliosta, kun kerran uusissa ravitsemussuosituksissakin kehoitetaan vähentämään punaisen lihan (nauta, sika ja lamma) ja lihavalmistajien syöntiä terveys- ja ympäristösyistä?

Ei pidä jättää pois, liha kuuluu edelleen hyvään ja monipuoliseen ruokavalioon ja sen hyvästä mausta tulee nauttia. Eikä lihan syöntiä onneksi täysin kielletä ravitsemussuosituksissakaan, vaikka se siltä viime aikojen mediajulkisuuden mukaan helposti näyttääkin.

Lihatiedotuksen teettämä vuosittainen kuluttajatutkimus, Lihan kulutusta ohjaavat tekijät, selvittää kuluttajien suhtautumista lihaan ja lihan käyttöön. Viime syksyn tutkimuksen perusteella tärkeimmät syyt syödä lihaa ovat sen hyvä maku ja ”lihaa vaan kuuluu syödä”. Lihaa syödään myös sen terveellisuuden, hyvän ravintosisällön ja proteiinipitoisuuden takia.

”Päivittäin lihaa syö aiempaa harvempi, mutta vähintään useamman kerran viikossa yhä useampi.”

Valtaosa, 96 prosenttia, suomalaisista syö lihaa josakin muodossa. Päivittäin lihaa syö aiempaa harvempi, mutta vähintään useamman kerran viikossa yhä useampi. Lihan syönnin kulttuurissa on siis tapahtumassa muutoksia, mutta kokonaiskäyttö on edelleen kuitenkin melko vakaalla tasolla. Vuonna 2012 meillä syötiin keskimäärin 77,5 kiloa lihaa henkeä kohti. EU:n keskiarvo on 85 kiloa ja huippumaissa lihaa kulutetaan reilusti yli 100 kiloa henkeä kohti vuodessa.

Tutkimus selvitti myös käsityksiä eläinten kasvatuksesta ja kasvatusolosuhteista. Kriittisyys kasvatusoloja kohtaan on hieman kasvanut viimeisen vuoden aikana. Nyt

reilusti yli puolet väestöstä arvioi, että olosuhteet eläintiloilla ovat kunnossa.

Joka neljäs ajattelee, että parantamisen varaa on ja joka kymmenes epäilee, että asiat eivät ole täysin kunnossa. Myös eläinten hyvinvointiin suhtaudutaan jonkin verran aiempaa kriittisemmin.

Kriittisyys kasvoi parilla prosentilla ja vajaa 60 prosenttia vastaajista on nyt sitä mieltä, että tuotantotiloilla on kiinnitetty enemmän huomiota eläinten hyvinvointiin. Käsitys tuotannon ympäristövaikutuksista on säilynyt ennallaan. Joka toisen vastaajan mielestä tiloilla on tehty toimenpiteitä, joilla tuotannon ympäristövaikutuksia saadaan vähennettyä.

Kuluttajilta kysyttiin myös lihatuotteisiin liittyviä muutostoiveita ja niitä esitti joka seitsemäs vastaaja. Toiveet liittyivät enimmäkseen lihan hintaan, lisäaineisiin ja saatavuuteen. Kuluttajat toivoivat enemmän luomua, enemmän lähellä tuotettua ja laajempaa valikoimaa naturelle ja tuotteita.

Kotitalouksien luomulihaan käyttöä kysyttiin viime syksyn tutkimuksessa ensimmäisen kerran. Joka kymmenes kotitalous ilmoitti käyttävänsä luomulihaa vähintään kerran viikossa. Vajaa kymmenes oli lisännyt ja joka kuudes kotitalous aikoi lisätä luomulihaan käyttöä tulevaisuudessa.

Lopuksi vielä siteeraus suomalaisilta ravitsemustutkijoilta: Ravitsemustiede on kohtuustiedettä, kaikkea saa syödä sopivasti, mutta liika on silti liikaa. Oma toiveeni on, että syödään sopivan monipuolisesti, nautitaan herkullisista liharuuista ja voidaan hyvin.

Riitta Stirkkinen
Lihatiedotus

”Kuluttajat toivoivat enemmän luomua, enemmän lähellä tuotettua ja laajempaa valikoimaa naturelle ja tuotteita.”

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2014

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, rintala.tapio@gmail.com, Oripääntie 999, 21900 Yläne

Timo Heikkilä, varapuheenjohtaja, puh. 0400 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska
Varajäsen: **Leila Niemelä**, puh. 040 570 1599, leila.niemela@kotinet.com, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja

Helinä Leppänen, puh. 050 594 4050, helina.leppanen@luukku.com, Noittaantie 200, 82675 Niirala
Varajäsen: **Tanja Kostian**, puh. 040 737 3268, kumpusenkaritsa@gmail.com, Kumpusenrannantie 130, 74140 Iisalmi

Petri Leinonen, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi, Mäkikierintie 9, 95520 Tornio
Varajäsen: **Anne Jurva**, puh. 040 771 3209, janne.jurva@pp1.inet.fi, Kurvilansaarentie 14, 95340 Loue

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori
Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Kaarin Knuuttila, puh. 040 578 6317, knuuttila@muhniemenlahtivaja.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi
Varajäsen: **Maaret Berg-Tynkkynen**, puh. 040 5461954, suurtupa@gmail.com, Niukkalantie 1354, 59720 Uukuniemi

Juha Annala, puh. 0400 835 299, juha_84@hotmail.com, Turppalantie 7, 61500 Isokyrö
Varajäsen: **Mikaela Ingo**, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Staversbyväden 187 B, 66520 Veikars

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Suorista tuista päätös – kansallinen tuki neuvotteluissa

Suomen tiedonanto Euroopan komissiolle EU:n suorien maataloustukien linjauksista hyväksyttiin toukokuun lopussa ja on nyt komission käsittelyssä. Lampaiden ja vuohien osalta esitys sisältää sekä hyviä että huonoja uutisia.

Hyvät uutiset ensin: Vuohiala sisältyy tiedonantoon aivan jaoston esityksen mukaisena eli kuttutuki on samansuuruinen koko maassa. Tuki edellyttää vähintään 20 kutun katrasta ja keskimäärin 400 litran vuosituo-otosta/kuttu sekä kutunmaidon myymistä tai jatkojalostamista myyntiin. Esitetyksi tukitasoksi muodostuisi runsas 100 €/kuttu nykyisellä eläinmäärällä.

Uutena vuohitukena tullaan mak samaan palkkiota teuraskileille karitoiden tapaan. Kileillä painoraja on 15 kiloa ja kasvatusaika enintään 18 kuukautta.

Toinen hyvä uutinen on AB-alueen uuhituen jatkuvuuden turvaaminen Etelä-Suomen kansallisen tuen (141-tuki) päättymisen jälkeen. Jaoston esitys AB-alueen uuhipalkkioksi näyttäisi toteutuvan ainakin nykyisellä uuhimäärällä ollen noin 60 €/tukikelpoinen uuhi.

Jatkossa myös EU:n kokonaan rahoittamien uuhitukien saamisen ehtona vaaditaan keskimäärin yksi karitsa uuhia kohden kalenterivuodessa kansallisen tuen tapaan ja tukikelpoisen katraan minimikoko nousee kahteenkymmeneen uuehen.

Hyvää uudessa tukijärjestelmässä on myös se, että sitä haetaan pää- tukihaun yhteydessä osallistumisilmoituksella vain kerran ("voimassa toistaiseksi") ja tukikelpoiset eläimet määräytyvät Lammastre- kisteristä ruokintapäivien perusteella, joten keinotekoisesta tilallapito-ajasta ja muusta tukihausta poikkeavasta ha- kuajasta voidaan luopua.

Teurasperusteisissa palkkioissa ei ruokintapäivillä ole merkitystä vaan palkkio maksetaan niistä ruhoista, jotka täyttävät tuen ehdot tukivuonna.

Lammastre- kisterin ajantasaisuus siis korostuu entisestään täysimää- räisten tukien varmistamiseksi, sillä rekisteri-ilmoitusten myöhästymis- päivät vähennetään palkkiokelpoi- sen ruokintapäivien kokonaismää- rästä ja teurastuissa puutteet voivat viedä tuen kokonaan.

Sitten ne huonot uutiset: Suuri pet- tymys oli, että lammaste- jaoston sitke- ästi ajamaa karitsan peruspalkkiota ei saatu läpi. Syynä oli toisaalta mah- dollisimman yksikertaisen tukijärjes-

"Kuttutuki on samansuuruinen koko maassa."

telmän löytäminen ja toisaalta valvo- van viranomaisen erittäin kielteinen kanta uuden tukimuodon luomiseen. Toki sektorin näkökulmasta on todet- tava, että riski sanktioihin olisi jonkin verran kasvanutkin ja karitoiden re- kisteröinti-ikää olisi pitänyt alentaa.

Vaihtoehtoksi karitsan peruspalk- kiolle muodostui teuraskaritsan laa- tupalkkion kannustavuuden lisäämi- nen. Tämäkään tavoite ei toteutunut jaoston esityksen mukaisena, sillä vii- meisessä tukiväännössä la- tupalkki- oon kohdistettava euromäärä sai vain pienen (0,2 milj. euroa) lisäyksen ny- kyiseen tasoon verrattuna. Muuten teuraskaritsan la- tupalkkion ehdot säilyvät ennallaan.

Tiedostamista vaatii myös se, että palkkion maksun perustana lampailla ja vuohilla sovelletaan yhden kalen- terivuoden pituista poimintajaksoa ja palkkiot maksetaan yhdessä eräs- sä tukivuotta seuraavan vuoden ke- säkuun loppuun mennessä. Vuonna 2015 lammaspalkkioiden maksatuk- seen tulee siis ainakin suorien tukien osalta yli vuoden mittainen katkos, joka varmasti vaikuttaa monen tilan maksuvalmiuteen, jos siihen ei pys- ty etukäteen varautumaan.

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Lammasyhdistys Facebookissa

Uusi jäsenetu suoramyynitiloille:
Yhteystiedot suoramyynikarttaan

Tiedustelut: Riikka Miikkulainen
riikka.miikkulainen@proagria.fi, puh. 040 673 4179

AVOIN MAASEUTU YHDISTÄÄ

Tiedostavat kuluttajat asioivat mielellään suoraan maatalousyrittäjien kanssa. Avoinmaaseutu.fi -sivusto on perustettu kuluttajien ja tuottajien kohtaamispaikaksi.

Kuluttajat voivat hakea sivustolta maatiloja maantieteellisen sijainnin tai tuotantosunnan perusteella.

Palvelussa esitellään yhteensä 70 maatilaa. Uusia tiloja otetaan mukaan joukkoon. Mukanaolosta ei veloiteta.

Avoinmaaseutu.fi -sivuston yhteydessä toimii verkkokauppa, josta voi tilata muun muassa kuivia elintarvikkeita ja lahjatavaroita.

Syksyllä 2013 perustetusta sivustosta vastaavat keski-suomalaiset maidontuottajat Jussi Kinnunen ja Heini Hakkarainen. Avoinmaaseutu.fi -kanavan tarkoituksena on helpottaa kuluttajien ja tuottajien kohtaamista.

KARHU ETSII KARITSAA

Teuraseläinten hankintaan ja kuljetukseen keskittynyt torniolaisyrittäjä Pekka Karhu pyrkii laajentamaan toimintaansa. Yritys on investoinut kuljetuskalustoon ja etsii parhaillaan uusia maatiloja yhteistyökumppaneikseen erityisesti lammastoimialalta.

Pekka Karhun toiminta perustuu teuraseläinvälitykseen. Yritys ostaa teuraslampaita suoraan maatiloilta ja välittää ne edelleen teurastamoille. Kuljetus tapahtuu Karhun kalustolla.

Karhun yhteistyöteurastamoita ovat Viskaalin teurastamo Muhoksella ja Vainion Teurastamo Orimattilassa.

Yrityksellä ei ole omaa teurastamoa. Hankinta-alueena on koko Suomi.

RUUHKAA MAISEMANHOIDON SUUNNITTELUSSA

Maiseman ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen sekä perinnebiotooppien hoidon uusia erityisympäristötukisopimuksia ei ole voinut hakea kahteen vuoteen. Haku aukeaa viimein keväällä 2015, jolloin ympäristösopimuksia tehdään uuden EU-ohjelmakauden ehtojen mukaisesti.

Maisemanhoidon asiantuntijat tulevat olemaan ensi keväänä erittäin kiireisiä, sillä kolmen vuoden työt ovat kasautuneet yhdelle hakujaksolle.

Ympäristösopimuksista kiinnostuneiden kannattaa aloittaa valmistelutyöt yhdessä maisemanhoidon asiantuntijoiden kanssa jo tänä kesänä. Hoitosuunnitelmien tekoon ja hakemusten valmisteluun jää riittävästi aikaa, jos kohteisiin ja niiden luontoon tutustutaan tällä kasvukaudella.

LAMPAIDEN HYVINVOINTIONGELMAT VÄHENTYNEET

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on julkaissut koosteen EU-eläinsuojelutarkastusten tuloksista viime vuodelta. Raportissa on kuvattu havainnot eläinlajeittain ja laiminlyöntityypeittäin.

Otantaan perustuvat EU-eläinsuojelutarkastukset aloitettiin lammis- ja vuohitiloille vuonna 2009.

Laiminlyöntien määrä lammastiloilla on laskenut vuosi vuodelta. Vuonna 2013 puutteita havaittiin 17 prosentilla tiloista. Vielä vuonna 2009 puutteita oli joka kolmannessa tarkastuksessa.

Eniten puutteita oli lampaiden ruokintapöytien riittävyydessä ja karsinoiden turvallisuudessa.

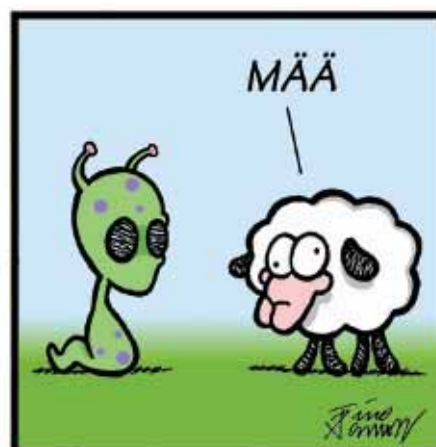
Huomautettavaa oli myös rehu-, vesi- ja karsinahygieniasa sekä eläintilan valaistuksessa.

EU-eläinsuojelutarkastus tehtiin viime vuonna 12 vuohitilalle, joista vain yhdeltä löytyy huomautettavaa. Viime vuonna valvottiin yhteensä 545 kotieläintilaa.

**Löydä oma asiantuntijasi
lammis- ja vuohitilan tarpeisiin**

[www.proagria.fi/
lammisasantuntijat](http://www.proagria.fi/lammisasantuntijat)

PRO
Agria

KUVAPÄIVÄKIRJA AVAA MAATILOJEN OVET

Aktivistien salakuvaukseen kyllästyneet lampurit *Sarita Mikkonen* ja *Aulimaija Luukkonen* ovat perustaneet Facebookiin Avoin kuvapäiväkirja maaseudun tuottajilta -nimisen ryhmän.

Ryhmän tarkoituksena on tarjota maaseutuystävälliselle kanava maatilojen todellista arkea esittävien kuvien julkaisuun mahdollisten vääristyneiden käsitysten oikaisemiseksi kuluttajien keskuudessa.

Avoin kuvapäiväkirja maaseudun tuottajilta -ryhmä on avoin kaikille. Alkuvuonna perustetussa ryhmässä on jo yli 8 000 jäsentä. Toiminta on vilkasta. Ryhmässä julkaistaan päivittäin kymmeniä valokuvia ja videoita.

Vastaanotto on ollut myönteinen sekä tuottajien että kuluttajien tahoilta. Yrittäjät iloitsevat mahdollisuudesta kertoa kotieläintensä oloista ja omasta työstään oma-aloitteisesti. Kuluttajat kiittelevät tuottajien avointa asennetta ja ovat tyytyväisiä nähdessään kotieläinten voivan hyvin.

Tutustu ryhmään Facebookissa:
Avoin kuvapäiväkirja maaseudun
tuottajilta

Oletko jo kohteessa?
www.laidunpankki.fi

Vuoden 2014 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

Kuva: Seija Paananen

YLI TUHAT TYKKÄÄ JARMO THE LAMPAASTA

Kansikuvapoikana pomppii tällä kertaa kuortanelainen Jarmokaritsa. Hän on erikoistapaus, sillä harvalla lajitoverilla lieenee yli tuhatta tykkääjää Facebookissa. Moni karitsa ei myöskään varmaan pääse tutustumaan poliisiautoon ja hyppäämään esteitä. Ei siis ihme, että Jarmo the Lammas keräsi profiiliin perustamisen jälkeen jo muutamassa päivässä yli tuhat fania.

Pääsiäisen alla syntyneen karitsan emolta ei tullut maitoa, joten karitsa on juotettu pullosta. Pienestä pitäen ihmisiin totunut karitsa tykkää kulkea mukana kotitallinsa töissä: rakentamassa aitoja, istumassa hevoskärryillä ja ajamassa autolla. Vain sateella Jarmo mieluiten pysyttelee suojassa, omistaja *Kaisu Västinsalo* kertoo.

Suosio yllätti hänet. "Jotta pieni karitsa voi näin kovin kiinnostaa ihmisiä ja sukeltaa ihmisten sydämiin."

Positiivista palautetta on tullut paljon ja faneja on käynyt kotona asti. "Muun muassa kaksi poliisia työvuoron päätteeksi, silloin Jarmo sai tutustua poliisiautoon."

Kaisu Västinsalo

Isoa joukkoa ilahduttanut Jarmo menehtyi salvomista varten tehtyyn nuku-tukseen juuri ennen lehden painoa. Lehti ottaa osaa menetykseen.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat 2014

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10%.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €
4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €
Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €
Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €
Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €
Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €
Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytynä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Nitraattiasetus uudistuu ja tiukentuu

Nitraattiasetuksen uudistukseen tähtäävä 2,5 vuoden työ on nyt päättynyt. Työryhmän jäsenet eivät kuitenkaan ole aivan yksimielisiä valmistuneen asetusluonnoksen sisällöstä.

Sari Peltonen

palveluryhmäpäällikkö, ProAgria Keskusten Liitto

Ympäristöministeriö asetti loppuvuodesta 2011 työryhmän laatimaan ehdotuksen uudistetusta nitraattiasetuksesta. Voimassa olevan nitraattiasetuksen (931/2000) toimeenpanossa todettiin tulkintaongelmia, joita on jouduttu ohjeistamaan jälkeenpäin.

Ongelmien ja asetuksen voimaantulon jälkeen tapahtuneiden toimintaympäristön muutosten vuoksi ympäristöministeriö katsoi tarpeelliseksi tarkistaa ja uudistaa nitraattiasetuksen. Työryhmän piti laatia asetuksesta tulkinnallisesti selkeä ja ottaa huomioon Euroopan yhteisön komissiolta saatu palaute.

Työryhmä valmisteli 2,5 vuotta, ja luonnos uudesta asetusehdotuksesta on ollut lausunnolla kahdesti. Asetustekstiä on saatu monin paikoin selkeytettyä, lausunnoissa esille tuotuja asiakohtia on huomioitu ja tekstiin on saatu monia käytännön toimia huomioivia parannuksia.

Toukokuun lopussa valmistelu päättyi. Ryhmän jäsenet eivät kuitenkaan kaikilta osin olleet yksimielisiä lopullisen asetusluonnoksen sisällöstä. Asetusta ei ole vielä hyväksytty, joten muutokset ja täsmennykset sisältöön ovat yhä mahdollisia. Tässä kirjoituksessa esitetään tämän hetken tilanne asetuksen sisällöstä.

Kaikilta vaaditaan lantala

Lähtökohtana asetuksen valmistelussa on ollut, että lannan varastoinnista ja levityksestä ei saa aiheutua vesistöjen pilaantumisvaaraa. Tiloilta, joilla kertyy lantaa ja lantaa vastaanottavilta tiloilta edellytetään lannan varastointitilaa, lantala. Lantala ei kuitenkaan edellytetä, jos lantaa kertyy alle 25 kuutiota vuodessa tai lanta vastaanotetaan suoraan pellolle, jossa se voi sallittuna levitysaikana odottaa levitystä neljä viikkoa. Uudet

säädökset koskevat myös orgaanisia lannoitevalmisteita.

Aumaus kielletty ei-levitysaikana

Toinen merkittävä tiukennuksen kohde on lannan patteroinnin rajoittaminen pelloilla. Patteroinnin sijaan uusi asetusteksti puhuu aumauksesta. Kuiva-ainepitoisuudeltaan yli 30-prosenttisesti orgaanisia lannoitevalmisteita voidaan varastoida pellolla aumassa 1.2.–31.10. välisenä aikana, mutta se edellyttää ilmoitusta kunnan ympä-

ristösuojeluviranomaiselle. Kuivalannan aumaus pellolla levitysaajan ulkopuolella tai levitysaikana pidempään kuin 4 viikkoa on sallittu vain poikkeustilanteessa, työteknisen tai hygieenisen syyn takia, ja siitä tulee tehdä ennakkoilmoitus kuntaan.

Lannan kompostointi tulee tehdä tiivispohjaisella alustalla, mutta kuiva-ainepitoisuudeltaan vähintään 30-prosenttisen kompostin jälkikypsytyks voidaan tehdä aumassa pellolla. Tätä kohtaa voitaneen soveltaa lampoloi-

”Lannan kompostointi tulee tehdä tiivispohjaisella alustalla, mutta kuiva-ainepitoisuudeltaan vähintään 30-prosenttisen kompostin jälkikypsytyks voidaan tehdä aumassa pellolla. Tätä kohtaa voitaneen soveltaa lampoloiden kuivikepohjien kompostoinnissa, mutta selkeää tulkintaa asiasta ei ole vielä saatu.”

Merkittävimpiä lannan ja lannoitteiden levitykseen liittyviä muutoksia uudessa asetustekstissä ovat:

- Lannan ja orgaanisten lannoitusvalmisteiden levityskielto tiukkenee syksystä ja lataa ei saa levittää 1.11.–31.3. välisenä aikana
- Kuivalantaa ja orgaanisia lannoitevalmisteita, joiden kuiva-ainepitoisuus on vähintään 30 % voidaan levitysaikana varastoida pellolla aumassa enintään neljä viikkoa
- Pellon pintaan levitetty lanta on aina muokattava vuorokauden sisällä levityksestä (nykyisin muokkausvelvollisuus koskee vain syyslevitystä)
- Suorakylvöä ei enää hyväksytä lannan muokkausmuodoksi
- Vesistöjen läheisyydessä kaikki typpilannoitus on kielletty 5 metrin matkalla ja seuraavan 5 metrin matkalla lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden pinta-levitys on kielletty, jos peltoa ei muokata 12 tunnin sisällä
- Pellon osilla, joiden kaltevuus ylittää 15 %, ei saa levittää lantaa tai orgaanisia lannoitevalmisteita lainkaan
- Syksyllä levitettävän lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden liukaisen typen enimmäismäärä tiukentuu ja on enintään 30 kg/ha kivennäismailla ja 20 kg/ha eloperäisillä mailla, lisäksi ravinteet huomioidaan 100 % lannoituksen kokonaismäärässä (nykyisin lannan enimmäiskäyttömäärät ovat tonnipohjaisia, esim. 30 tn/ha kuivikelantaa, ja liukoisesta tyydestä on huomioitu 75 % lannoituksessa)
- Liukaisen typen enimmäismäärät on määritelty aiempaa tarkemmalle kasvi- ja maalajiryhmäkohtaiselle (kivennäismaat, eloperäiset maat) tasolle (enimmäismäärät kuitenkin laadittu niin, että ympäristökorvauksen suunnitellut typen enimmäismäärät mahtuvat näiden lukujen alle)

den kuivikepohjien kompostoinnissa, mutta selkeää tulkintaa asiasta ei ole vielä saatu. Varastointi aumassa pohjavesialueella ja tulvanalaisella alueella on aina kielletty.

Uudet tilavuus- ja kattamisvaatimukset

Tämän asetuksen jälkeen vireille tulevissa rakennushankkeissa sovelletaan uusia lantalatilavuuksia sekä lantalalan kattamisvaatimuksia. Lampaiden ja vuohen osalta lantaloiden ohjetilavuutta on kasvatettu 0,1 kuutiota eläinpaikkaa kohden. Lietelantalaloilta edellytetään jatkossa kiinteää tai kelluvaa katetta, kuivalantaloilta katetta tai peittämistä niin, että sadevesien pääsy varastointitilaan estyy. Laitumelle jäävä lanta, yhteislantalat ja pihattojen kuivikepohjat huomioidaan lantalatilavuuksissa.

Analyysit ja kirjanpito

Lannassa ja orgaanisissa lannoitevalmisteissa vuosittain levitettävän kokonaistypen enimmäismäärä säilyy 170 kilossa hehtaarille. Lannasta on edelleen teetettävä lanta-analyysi, jossa määritetään kokonaistyyppi, liukoinen tyyppi ja kokonaisfosfori. Lannoituksen voi silti suunnitella käyttämällä taulukkoarvoja tai lanta-analyysin tulosta tai näiden keskiarvoa, joista jälkimmäisin on asetustekstin taustamuistion mukaan suositeltavin.

Lampaan kuivikelannan osalta kokonaisfosforin ja liukoisien typen taulukkoarvoja on alennettu 0,2 yksikköä nykyisiin verrattuna.

Viljelijän tulee pitää lohko-kohtaisesti kirjanpitoa vuosittain käytetyn lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden määrästä sekä niiden sisältämästä liukoisesta tyypestä ja kokonaistyypestä. Lisäksi on merkittävä muistiin saavutetut satotasot ja ajankohdat, jolloin lantaa tai orgaanisia lannoitevalmisteita on levitetty.

Asetus saatetaan voimaan todennäköisesti samaan aikaan uuden ohjelmakauden ja sen ympäristökorvausjärjestelmän aloittamisen kanssa 1.4.2015.

Aumauskielto hiertää

Lampureiden kannalta uuden asetusluonnoksen suurin kipukohta on, että talven yli tapahtuvan lantakompostin (-auman, -patterin) säilytys pellolla muuttuu mahdottomaksi. Levitysaikojen ja -määrien rajoitukset eivät juurikaan vaikeuta lampurien elämää.

Teksti ja kuva **Petri Leinonen**
MMM, lampuri, ex-lantatutkija

Heräsin pohtimaan, mitä tämä vaikuttaa oman tilamme lannankäsittelyyn ja -levitykseen. Levitys suoraan lampolasta pellolle ei aikataulusyistä ole mahdollista: kevätilviljojen kylvö tapahtuu ennen laidunkauden alkua. Lisäksi suoraan "lampaiden alta" otettu lanta+kuivike -seos ei ole sinältään soveliaista lannoitteeksi epähomogeenisuuden ja rikkakasvinsiementien vuoksi.

Itse tyhjennämme lampolan kesän aikana lantakärryn kautta kompostiaumaksi, joka kuumimman palamisvaiheen jälkeen peitetään pressulla tai kompostihuovalla talveksi. Kompostiauma sijoitetaan suoraan lohkolle, jolle se levitetään seuraavana keväänä. Olemattoman kuljetustarpeen vuoksi voimme käyttää kevyttä, pellon rakennetta säästävää levitysvaunua ja pääsemme ravinteiden hyväksikäytön kannalta optimaaliseen kevätlevitykseen.

Lantakompostin ravinnevalumat pellolla ovat olemattomat, kunhan käytetään asiallista kompostipeittoa. Vesitiivis pressukin menettelee, mutta parempi olisi hieman hengittävä kompostihuopa tai vastaava. Oljilla peittämiskään ei juuri ole vaikutusta, peittämättömästä kasasta saattaa kotimaisten tutkimusten mukaan huuhtoutua noin 10 prosenttia tyypestä ja jopa 40 prosenttia kaliumista.

Tiivispohjaisen varastoalueen tuoma päästöjen edelleen pienentäminen tulee tähtitieteellisen kalliiksi eikä sellaisten rakentaminen etäisille vuokrapelloille ole usein mahdollista. Käytännössä talven yli tapahtuvan kompostiauman säilytyskielto pakottaa joko syyslevitykseen tai lannan käytön keskittämiseen lyhyen kuljetusetäisyyden päässä oleville pelloille. Kumpikin vaihtoehto tarkoittaisi käytännössä ravinteiden hyväksikäytön heikkenemistä eli ympäristökuormituksen lisääntymistä.

Omasta ja koko lammassväen puolesta lantaa auman varastointi pellolla, pressulla peitettynä tulisi salli. Menetelmä on kustannustehokas, joustava ja vielä helppo valvoakin.

Lannan patterointi saattaa loppua uuden asetuksen myötä.

"Lantakompostin ravinnevalumat pellolla ovat olemattomat, kunhan käytetään asiallista kompostipeittoa."

Kuva: Seija Paananen

Kuva: Anu Ellä

Jäljet johtavat nurmipellolle

Kasvukaudella nurmi kertoo, miten suunnittelutyössä ja toteutuksessa on onnistuttu.

Anu Ellä

Huippuosaaja, nurmentuotanto
ProAgria Länsi-Suomi

Laidun- ja säilörehunurmilohkojen havainnointi kasvukauden eri vaiheissa auttaa tarkentamaan tekemisiä jatkossa.

Valitun seoksen kasvilajisuhteiden tasapaino kertoo paljon tulevasta laadusta ja määrästä. Sekä sorkkien että koneiden aiheuttama tallaus näkyy eri kasveissa eri tavalla. Se menu minkä lajeina ja laikkeina valitaan eläinten ruokalistalle, vaikuttaa oleellisesti syöjän kasvuun ja hyvinvointiin ja sitä kautta ruokinnan taloudellisuuteen.

Syväjuuriset kasvit kuten apilat käyttävät ravinteita tehokkaammin ja siinä rinnalla on lyhytjuurisempien nurmiheinien helpompi peesata syvemmälle. Nurmikasvien maun, muotojen ja mieltymysten tunteminen on tärkeää!

Hienosti tai huonosti kestää yhtä kauan

Samalla hehtaarilla kuluu usein saman verran aikaa sekä hienosti että huonosti tekemiseen. Siis kannattaa tuottaa kokonainen kuutio täynnä nurmea jo pellolla niittokorkeudesta yläosaan saakka, eikä vasta varastointi- ja ruokintavaiheessa ihmetellä tuotetun määrän vajuusta ja suurta työmäärää vajaatuottoisilla pelloilla.

Nurmen perustamistapa ja suhtautuminen täydennyskylvöön näkyvät aukkoisuutta lisäävänä rivivälinä tai tasaisena nurmikasvustona koko

nurmikierron ajan. Jos nurmikierto on yli kaksi vuotta pitkä, on täydennyskylvö lähes poikkeuksetta hyödyllistä sekä rehun määrän että laadun näkökulmasta.

Jos ruokinnallisessa tai säilönnällisessä laadussa on ongelmia, jäljet johtavat aina pellolle tai rehunkorjuun aikaisiin tapahtumiin. Paalien tai siilon äärellä on sitten enemmän eväitä ongelmien syiden selvittämiseksi.

Lampuri, mieti mitä muuttamalla tulos paranisi?

MÄÄRÄ

Maan kasvukunto
Nurmiseos
Perustamistapa
Täystiheys ja pituus
Ravinteiden otto

LAATU

Ravinteiden otto
Sulavuus, valkuainen, kuitu...
Nurmiseos
Seoksen kasvurytmi ja korjuuajan valinta
Säilönnän onnistuminen

HINTA

Harkittu koneetju
Koneyhteistyö ja urakointi
Sujuvuus ja työtavat
Rehun korjuun ja säilönnän osaaminen
Maittavuus, ruokinnallinen arvo

Karjan monimuotoisuudesta paljon etuja

Lampaat, naudat ja hevoset syövät eri tavoin. Jokinotkon karjatilalla eläinjoukon monimuotoisuus on vähentänyt hylkylaikkuja ja rikkakasveja sekä lisännyt suoramyynnin valikoimaa.

Jenni Lemettinen

Jokinotkon karjatilalla, www.jokinotko.fi

Keiteleläisen Jokinotkon karjatilalla pääelinkeino on naudanlihan tuottaminen, mutta kesällä 2013 mukaan tulivat myös pienemmät märehitjät, lampaat.

Syy lampaiden tuloon on jäänyt itsellekin hieman hämärän peittoon, mutta tuotannon monimuotoistamisesta on ollut paljon etuja.

Karitsanlihan tuotannon aloittaminen kävi yllättävän helposti. Ostimme karitsat laidunkauden alussa lähitilalta ja kuljetimme syksyllä suoraan laitumelta teurastamolle. Nautojen ja lampaiden lisäksi tilalla asuu poneja, joita hyödynnetään laidunkierrossa muun muassa piennarten siivoajina.

Naudoilta jää paljon

Yksinkertaisuudessaan laidunkierto järjestetään niin, että ensin lohkolle päästetään naudat, sen jälkeen lampaat ja viimeisenä ponit. Naudat jät-

Kuva: Jaana Paajanen

Hevoset putsaavat laitumen vielä lampaitakin tarkemmin. Valikoivimpia syöjiä ovat maitorotuiset naudat.

tävät laidunkasvuston melko pitkäksi ja keskittyvät lehteviin ja sulavuudeltaan hyviin laidunkasveihin. Syötävää siis riittää nautojen jäljiltä vielä lampaillekin, jotka tehokkaasti putsaavat laitumia ja pientareita rikkakasveista. Naudat jättävät usein syömättä esimerkiksi voikukan ja maitohorsman, jotka

puolestaan ovat lampaiden herkkua.

Ponit syövät lähes kaiken vihreän maan tasalle, joten ylilaidunnuksen ehkäisemiseksi käytämme niitä vain paikoissa, jotka todella kaipaa putsaamista.

Suurimman osan kesästä ponit samoilevatkin noin kolmen hehtaarin metsälaitumella, jonka kasvilajiston muuttumista on myös mielenkiintoista seurata.

Pajukko maistuu

Sekä lampaat että ponit syövät mielellään kaikenlaisia pensaita ja nuoria puita. Vatukot ja pajukot saavat kyytiä, jolloin maisema aukeaa ja heinäkasvilajisto pääsee uudestaan kehittymään valon myötä.

Laidunkiertoa värittää entisestään eri nautarotujen ja sukupuolten erot. Hiehot rasvoittuvat huomattavasti sonneja helpommin, joten teuraskypsyyttä lähestyville hiehoille käyvät myös kortisemmat laidunlohkot. Myös alkuperäisrodut ja Herefordit ovat niin tehokkaita rehunkäyttäjiä, että ne eivät vaadi yhtä sulavaa ja lehteävää laidunta kuin maitorotuiset sonnit.

”Monipuolisen laidunkierron hyviin puoliin kuuluu rikkakasvien ja hylkylaikkujen minimoinnin lisäksi myös tautipaineen väheneminen.”

Kuva: Emmi Siitari

Lampaille maistuu esimerkiksi horsma, jonka naudat usein jättävät syömättä.

KÄÄNNÄ

”Ensin lohkolle päästetään
naudat, sen jälkeen lampaat
ja viimeisenä ponit.”

Rikat ja hylt minimiin

Monipuolisen laidunkierron hyviin puoliin kuuluu rikkakasvien ja hylkylaikkujen minimoinnin lisäksi myös tautipaineen väheneminen. Loiset ja taudinaiheuttajat ovat yleensä lajispesifisiä, jolloin ne eivät siirry lajista toiseen esimerkiksi lannan välityksellä eivätkä pääse rikastumaan yksittäisillä lohkoilla kun isäntä vaihtuu välillä.

Myymme kaiken lampaanlihan ja osan naudanlihasta tilan suoramyyntin kautta, joten saamme myös lisätuloja kasvattamalla useampaa lajia yhtä aikaa. Lisätyötä yhteislaidunnus aiheuttaa tietysti jonkin verran, mutta kun löytää omalle tilalle toimivat tavat, ei kyse ole oikeastaan muusta kuin sähkölankojen sovittamisesta oikealle korkeudelle.

Muokkaamme

Riistaturkisnahat

Pörrö- ja lampaantaljat

Tarhattujen turkisnahkojen nahat

Lattiataljat

Märkäparkituspalvelut

turkismuokkaamo

Modifur Oy

www.modifur.fi

Ostamme

Pienriistan turkisnahkoja

- suolattuna tai kuivattuna
- toimitamme keraamiseen tarvittavat astiat ja suolat

Hysy, lisää!

Noksonkuja, 61310 Panttila

Puh. 06 450 0600

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa
Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387
tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talousasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 020 747 2615

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekkari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),
Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),
Katri Myry, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),
Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),
Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),
Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)
Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,
Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talousasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945
Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,
70111 Kuopio, p. 040 563 8749

**Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi,
Österbottens Svenska Lantbrukssällskap**

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, 1.6. lähtien myös *Milla Alanco* p. 040 706 0558,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki,

Talousasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,
67100 Kokkola, p. 020 7473261

Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, Likwi ja elinkeino-
suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,
PL 112, 40101 Jyväskylä

Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,
Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922

Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

Oulu, Kainuu ja Lappi

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,
90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi

Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo*
johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talousasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,
p. 040 764 7904

Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,
puh. 0400 386 274

Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
p. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller

0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Majja Häggblom, majja.h@majjas.ax

Ångo-bussvägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto,
Viikinaistentie 30, 19210 Lusi, p. 020 747 2451.

*Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää,
varmimmin tavattavissa maanantaisin.*

Tavoitteena

tasapainoinen lampaiden kivennäisruokinta

Lampaiden kivennäisruokinnan keskiössä on useimmiten oikean kalsium-fosforisuhteen saavuttaminen sekä hivenaineista herkkä kupari. Tärkeintä on kuitenkin löytää tasapaino, sillä kivennäis- ja hivenaineet ovat pitkälti riippuvaista toisistaan.

Milla Frantzi
tuotekehityspäällikkö Hiven Oy

Kivennäis- ja hivenaineruokinnan tasapainoisuus on lampaiden laadukkaan ruokinnan ydin. Esimerkiksi kalsiumin yliannostus heikentää seleenin, jodin, sinkin, raudan ja fosforin hyväksikäyttöä. Kivennäisrehujen käyttö lampaalla on määrällisesti pientä, noin 15–25 g/lammas, mutta sitäkin tärkeämpää.

Kalsium ja magnesium – kivennäisruokinnan perusta

Kalsium on luuston päärakennusaine ja sitä tarvitaan luiden kehittymiseen sekä runsaasti maidonmuodostumiseen. Toinen luuston päärakennusaine on fosfori.

Kalsiumin tarpeeseen uuhilla vai-

kuttaa eniten tuotosvaihe. Sen tarve kasvaa myös väkirehujen käytön lisääntymisen myötä. Heinässä ja säilörehussa on lampaille riittävästi kalsiumia. Väkirehuissa, kuten viljassa, on kuitenkin korkea fosforipitoisuus. Optimaalinen kalsiumin ja fosforin suhde on kasvavilla karitsoilla ja imet-

tävillä uuhilla 2:1 sekä tiineillä uuhilla 1:1. Esimerkiksi 80-kiloisella uuhella kalsiumin ja fosforin tarve on 3,6 g/päivä. Kalsiumin tarve nousee neljäntenä tiineyskuukautena 4,5 g/päivä ja viidentenä tiineyskuukautena 7,0 g/päivä. Karitsoinnin jälkeen uuhien kalsiumin tarve riippuu imetettävien

KÄÄNNÄ

Rasvaliukoiset vitamiinit lampaiden ruokinnassa

Vitamiini	Lähde	Lampaiden tarve	Puutosoireet
A-vitamiini	Nurmirehussa A-vitamiinin esiastetta beta-karoteenia	5 000 KY/päivä	Hämäränäön heikentyminen, limakalvojen sarveistuminen, heikko vastustuskyky
D-vitamiini	Auringon UV-säteilystä muodostuu iholla	600 KY/päivä	Riisitauti, heikot luut
E-vitamiini	Säilörehu, heinä, vilja	200 mg/päivä tarve korkein kasvavat eläimet	Heikko immuunivaste, lihasrappeuma

karitsoiden määrästä. Kahta karitsaa imettävän uuhien kalsiumin tarve on jopa 11 g/päivä. Lamma Mira -kivennäinen on suunniteltu kasvaville karitsuille ja imettäville uuhille. Siinä on sopiva suhde kalsiumia ja fosforia kasvun ja maidontuotannon ylläpitämiseen.

Laidunkaudella tärkeä kivennäisaine on magnesium. Magnesiumin puute aiheuttaa alkukesän lautumella helposti laidunhalvauksen, sillä nurmen korkea kaliumin ja hajoavan valkuaisen määrä pötsissä heikentävät magnesiumin imeytymistä. Magnesiumin

tarve on yli 1,5 g/päivä, mutta lampailla myrkyllistä se on jo 8 g päivänannoksella aiheuttaen mm. ripulia. Natriumia esiintyy myös perusrehuissa vähäisesti lampaiden tarpeisiin. Paras tapa turvata lampaiden natriumin saanti on vapaa suolakivi. Lamma säätelee itse natriumin saannin, kunhan raikasta vettä on saatavilla. Kivennäisaineista myös rikistä voi olla lampailla puutetta. Rikin puute on kuitenkin ensisijaisesti rikki-pitoisten aminohappojen puutetta (tarvitaan villan muodostumisessa) ja niitä lampaat saavat runsaasti rypistä. Rikin

lisäämisen sijaan lampailla onkin järkevempää tarjota valkuaislisä.

Hivenaineet aineenvaihdunnan moottorina

Hivenaineet toimivat lampaalla esimerkiksi biologisina katalyytteinä ylläpitäen eläimen aineenvaihduntaa. Usein hivenaineiden puute näkyy ensimmäisenä villan laadussa. Hivenaineista lampailla tärkein on seleeni, mutta tärkeitä ovat myös sinkki, rauta, mangaani, kupari ja jodi. Seleenin uuhet tarvitsevat etenkin ennen karitsointia. Seleenin tarve lampaalla on

Luomutuotantoon soveltuvat teolliset kivennäisrehut

Rehunvalmistajilta saamani tiedon mukaan luomutuotannossa voidaan käyttää seuraavia kivennäisrehuja, jotka eivät sisällä orgaanista seleeniä. Seleenin on joko natriumseleniitinä tai muuan luomuun soveltuvana muotona.

Hankkija Oy/Suomen Rehu/Agrimarket:

Farmarin Lypsykivennäinen (seleenipitoisuutta nostetaan), Farmarin Fosforikivennäinen, Farmarin Kasvikivennäinen, Farmarin Pihattokivennäinen, Farmarin Seoskivennäinen
Lisäksi nuolukivet:
Hertta Multi nuolukivi ja Hertta Nuolukivi (suolakivi).

Luomuun soveltuvuus Agrimarketin rehuista löytyy myös nettisivulta: <http://www.suomenrehu.fi/fi/rehut/naudanrehut/lypsylehmat/kivennaiset/>

Raisioagro:

Pihatto-Melli P. Tuote sopii jatkossakin luomuun.
Lisäksi luomuun sopivat:
Tunnu-Melli, Pihatto-Melli, Lypsy-Melli, Mulli-Melli.
Ei-luomukelpoisia:
Lypsy-Melli Plus, Pihatto-Melli Plus, Emo-Melli ja Seleen-Melli sisältävät jatkossakin orgaanista seleeniä, joten eivät ole luomukelpoisia ennen säädöksen muuttumista (siis, jos orgaaninen seleeni sallitaan myöhemmin luomussa, voidaan käyttää).

Kinnusen Mylly:

Kaikki kivennäiset, paitsi biotiinia sisältävät kivennäiset, sopivat luomuun. Biotiinia sisältävät ja siten eivät sovellu luomuun seuraavat:
Kalsium-Tähti ja Tähtilypsy Täyskivennäinen Plus.

A-Rehu:

A-Rehu Nurmikivennäinen, A-Rehu Laidunkivennäinen, A-Rehu Lypsyapekivennäinen, A-Rehu Kantavankivennäinen, A-Rehu Emokivennäinen, A-Rehu Kasvuapekivennäinen, A-Rehu Kasvuape E-Hiven, A-Rehu Kasvuape EH

Hiven Oy:

Melican Mira -sarjan tuotteet sopivat:
Nuolux, Nuolux Lamma, Nuolux Tunnutus ja CalseaVit.
Vitamiinivalmisteista sopivat:
E-Seleen 6000, ADE Forte ja Melica Seleen-E 3000.

Kaie Ahlskog, Lammastalouden asiantuntija,
ProAgria Etelä-Suomi

LAMMASVAAKA

Kysy
tarjous!

Helppo käyttää,
myös yksinpunnitus.
Monipuolinen
tiedonsaanti.
Myös edullinen
vuokrausvaihtoehto.

VAAKATALO OY
SCALES HOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 0207 7351 500 tai 0400 709 867, tom.isaksson@vaakatalo.com

Katsaus markkinoilla oleviin lammaskivennäisiin

Lammas tarvitsee kivennäisiä karkearehun lisäksi. Kivennäis-seoksia on monenlaisia eri ruokinta- ja tuotosvaiheisiin. Lam-mastilat käyttävät ainoastaan lampaille tarkoitettuja kivennäi-siä tai myös sopivia nautojen kivennäisiä. Kivennäisten lisäksi tarjotaan lampaille nuolukiveä, missä on vain suolaa tai lisäksi vitamiineja ja hivenaineita.

Kivennäisten valinnassa on hyvä huomioida, onko tuottee-

seen lisätty melassia tai muita maistumista parantavia lisäaineita.

Tavanomaisen kivennäisen lisäksi eri yritykset ovat tuoneet markkinoille lampaiden boluksia, jotka vapauttavat hivenainei-ta päivittäin eläimen käyttöön ainakin neljän kuukauden ajan.

Tilalle sopivan kivennäisen valinta riippuu siitä, onko tila tavanomainen tai luomulammastila.

Kaie Ahlskog

Tuottaja	Kivennäinen	Kg ka/kg rehua	MJ/kg/ka	g OIV/kg ka	g PVT/kg ka	Ca g/kg ka	P g/kg ka	Na, g/kg	Mg, g/kg	Se, mg/kg	Sinkki, mg/kg
Feedex	Lammaskivennäinen	0,96	1,29	10	-2	170	57	75	42	10	2600
Melica	Lammaskivennäinen	0,96				150	72	85	72	50	3500
Kinnunen	Lammas-tähti kivenn.	0,96	5,20	53	21	66	45	36	32	9,7	
S.Rehu	Lammas Hertta Muro	0,95				130	86	75	60	20	5150
S.Rehu	Kasvu-Namino	0,95				146	10	46	30	19	3200
Rehu-Raisio	Lypsymelli	0,95	4,3	33	-10	122	0,8	7,5	6,5		
Hiven Oy	Lammas Mira Melica	0,96				161	73	90	72	50	3650
S.Rehu	Seleeni Hertta	0,95				205	15	80	70	30	3960
S.Rehu	Viherhertta	0,95				165	15	95	100	30	3960
P. Rehuässä	L-Lammas-Ässä	0,96				194	54	61	55	50	1200
P. Rehuässä	L-Lammas-Ässä T	0,96				130	85	75	60	50	20
Maatalous	Farmarin lypsy-kivennäinen	0,96				210	0	100	90	25	4160

Tuottaja	Kivennäinen	Koboltti, mg/kg	Mangaani, mg/kg	Rautaa, mg/kg	Kupari, mg/kg	Jodi, mg/kg	Ca:P	A-vitam. ky/kg	D-vitam. ky/kg	E-vitam. mg/kg
Feedex	Lammaskivennäinen	58	600		0,8	45	3,0:1	180 000	45 000	600
Melica	Lammaskivennäinen	60	750		0	95	2,1:1	35 000	70 000	1500
Kinnunen	Lammas-tähti kivenn.									846
S.Rehu	Lammas Hertta Muro		4100		10	150	1,5:1	400 000	120 000	1800
S.Rehu	Kasvu-Namino	12	1700		400	100	14,6:1	75000	25000	550
Rehu-Raisio	Lypsymelli									
Hiven Oy	Lammas Mira Melica	63	772				2,2:1	375 000	75 000	1650
S.Rehu	Seleeni Hertta		2430		540	125	13:01	120 000	80 000	800
S.Rehu	Viherhertta		2430		540	125	11:01	180 000	120 000	1200
P. Rehuässä	L-Lammas-Ässä	26	275	500		20	3,6:1	200 000	50 000	160
P. Rehuässä	L-Lammas-Ässä T	50	4000	1500	0	50	1,5:1	200 000	50 000	1000
Maatalous	Farmarin lypsy-kivennäinen	16	2210		520	130	210:0	150 000	50 000	1000

Kuva: Sarita Mikkonen

Tasapainoinen kivennäisruokinta kasvattaa terveitä karitsoja.

0,1–0,3 mg/kg. Sen myrkyllisyys tulee kuitenkin vastaan jo 5 mg/kg ka tasol-la. Uuhen tiineysajan seleenin puutos aiheuttaa vasikoille lihasrappeumaa. Seleenin puutos lisää myös jälkeisten jäämistä sekä vähentää syöntiä ja villan kasvua. Seleeni toimii yhdessä E-vita-miinin kanssa osana glutationiperok-sidaasi entsyymiä, joka suojaa soluja vapailta happiradikaaleilta eli seleeni toimii antioksidanttina elimistössä.

Sinkki toimii elimistössä solujen välisessä viestinnässä ja vaikuttaa muun muassa sukukypsyyden saa-vuttamiseen, villan laatuun sekä ihon

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujaasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, päseille että karitsoille. Tuote sisältää molybdeenä, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammasrehut!

KINNUSEN
**TÄHTI
REHUT**
★★★

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

ja haavojen parantumiseen. Sinkin päivittäinen tarve on lampaalla noin 30 mg/kg ka. Samaa tasoa on myös raudan tarve lampailla. Rautaa tarvitaan hemoglobiinin muodostumiseen ja siten hapen kuljetukseen elimistössä. Raudan merkittävä lähde voi olla juomavesi, mutta myös säilörehussa havaitaan välillä korkeita rautapitoisuuksia. Mangaanin tarve 20–40 mg/kg ka on lähellä sinkin ja raudan tarvetta. Mangaania tarvitaan ruston ja luiden muodostumiseen, glukoosiaineenvaihduntaan sekä solujen ”energiatehtaiden” mitokondrioiden suojaamiseen vapailta happiradikaaleilta. Mangaanin puutteen merkki on luiden ja rustojen epämuodostumat.

Liika kupari varastoituu maksaan

Kupari vaikuttaa elimistössä mangaanin tavoin antioksidanttina. Kuparia tarvitaan myös villan muodostumisessa, elektronin siirtäjänä solujen energiantuotannossa ja raudan kuljetuksessa. Kuparin puutos näkyy muun muassa anemiana, teräsmäisenä villana ja jalattomuutena. Tiineen uuhien kuparin tarve on noin 5 mg rehun kuiva-ainekilossa, mutta myrkyllinen se voi olla jo 10–20 mg/kg ka tasolla jos rehun molybdeenipitoisuus on samanaikaisesti alhainen. Kuparin myrkyllisyys johtuu sen varastoitumisesta maksaan. Maksasta voi vapautua kuparia esimerkiksi stressitilanteissa, jolloin veren kuparipitoisuus nousee myrkylliseksi. Väkirehun määrän kohotessa kasvaa myös riski kuparimyrkytykselle.

Jodin tarve on keskeistä tiineille uuhille, sillä jodin puute pienentää karitsoiden kokoa ja lisää kuolleisuutta. Jodia tarvitaan kilpirauhashormonien muodostumiseen. Jodin tarve on pieni, vain noin 0,2–0,5 mg/kg ka. Aikuisilla lampailla jodin puute aiheuttaa struumaa. Runsas rypsin käyttö kuitenkin lisää jodin tarvetta, koska rypissä on jodin hyväksikäyttöä heikentäviä goitrogeenisia aineita.

Helppo tapa varmistaa lampaiden hivenaineiden saanti on Lammex-bolus. Se suositellaan annosteltavan tiineille uuhille kuukausi ennen karitsointia. Näin turvataan myös karitsan elämän ensimmäisten päivien hyvinvointia. Toinen boluksen annostelu on kuukausi ennen astutusta, jolloin hivenaineilla turvataan hyvää hedelmällisyyttä.

Vitamiinit solujen turvana

Märehtijöillä, kuten lampailla, pötsimikrobit tuottavat kaikki eläimen tarvitsemat vesiliukoiset K- ja B-vitamiinit, kunhan pötsi toimii häiriöttä. Rasvaliukoisten A-, D-, ja E-vitamiinien saanti on useimmiten varmistettava muun muassa kivennäisrehulla. Laidunkaudella helpoin tapa varmistaa lampaiden tasapainoinen kivennäis- ja vitamiini ruokinta on Nuolux Lammaskivi. Se sopii myös luomutuotantoon ja varmistaa rasvaliukoisten ADE-vitamiinien saannin laidunkaudella. Lammaskiveen ei ole lisätty kuparia ja siinä on runsaasti laiumella tärkeää magnesiumia.

Moni suunnittelee lammastaloutta

Kallinen kertoo myös, että kerättyjen tietojen mukaan lammastalous kuuluu monen uuden tilan suunnitelmiin lähivuosina.

Siitä ei kuitenkaan ole tietoa, onko uusilla tiloilla suunnitelmassa ammattimainen tuotanto vai muutamien lampaiden pitäminen.

Lammastalouden tulevaisuuden näkymistä kerrotaan laajemmin seuraavassa Lammas & vuohi -lehdessä.

MTK:N SIROLA: HINNAN NOUSU EI RIITÄ

MTK:n lammastaoston puheenjohtaja *Outi Sirolan* mukaan hintakehitys ei positiivisesta suunnasta huolimatta ole vielä läheskään riittävää. "Nousulle on edelleen paineita ja voimakkain nousu on jo taittunut."

EU:n alueella tuottajahinta on vaikeanakin aikana pysynyt yli 5,5 eurossa kilolta. Suomessa siihen on vielä matkaa. "Hinta saisi meilläkin alkaa vitosella", Sirola toteaa tiukasti. "Nämä pienet nousut eivät kuittaa kustannusten nousua mitenkään. Tuet ovat elinehto kotimaiselle lihantuotannolle."

Niiden lisäksi tarvitaan paljon työtä menekin edistämiseksi ja markkinatutkimuksia. "Markkinan pitää toimia, jotta nouseva trendi tuotannossa saadaan säilytettyä."

Juuri Brysselissä käynyt Sirola kertoo kulutuksen laskusuhdanteen olevan EU:n laajuisesti taittumassa. Ennusteet näyttävät positiivisilta ja samaa heijastunee Suomeen. "Hirveästi on vielä tehtävää, mutta uskon vahvasti että kotimaisen karitsanlihan tuotantomäärä nousee."

Terhi Torikka

Laadukkaat lammastarvikkeet ja ym. maataloustarvikkeet edullisesti

- lammassvaa'at ja -kääntäjät
- aitaelementit ja rännitys
- paali- ja heinähäkit
- ruokintakaukalot
- juomakupit
- paljon pientarvikkeita mm. karitsointi, astutus, hoito
- maatilatarvikkeet mm. desinfiointi, ovi-verhot, rehukärryt, valvontakamerat
- lammass bolukset
- kyllästetyt aitatolpat
- muovitolpat
- aitaverkot
- HT teräslangat
- aitanauhat, -köydet
- eristimet, kahvat ym.
- aitaustarvikkeet
- sähköpaimenet
- koiratarhat
- kanaverkot

Suomalaisen farmarin verkkokauppa
kotilammas.suomalainenverkkokauppa.fi
Satulamäen Kotilammas, Suonenjoki puh. 040 822 6817

Retronik-lammaskalusteet Ne Suomessa valmistetut

- Pyöröpaalihäkit
 - Käsittelyaidat
 - LAIDUNKATOKSET
 - Väkiherkourut
 - Hoito-, eläin- ja karitsaportit
 - Uimuri juomakupit + Suojakaaret
- Kevyt- ja kyntömuokkarin sekä kultivaattorin kulutusosat

Katso esittelyvideo Lammasyhdistys/jalostus
Tuotteisiimme voit tutustua Okra-näyttelyssä

Retronik Ky

Raija 040 7022 162
Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

Lammas
& vuohi

PALVELUKORTTI

- ☐ Uusi lehtitilaus 69 €/vuosi
- ☐ Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
- ☐ Perhejäsenyys ilman lehtitilausta 20 €/vuosi
- ☐ Osoitteenmuutos
- ☐ Tilauksen peruutus

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi
Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com
Vuohiasiat: Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi
Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti
Ilmoitukset: Riikka Miikkulainen, puh. 040 673 4179, riikka.miikkulainen@proagria.fi

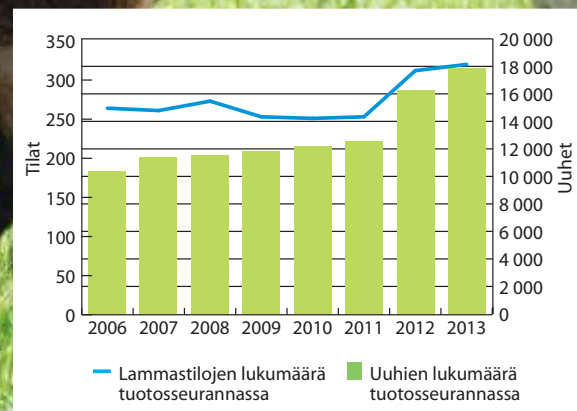
Sähköiset tilaukset:
sari.jaaskelainen@proagria.fi

ProAgrian lampaiden tuotosseurannan tulostaulukkojen esitysrakenne on uudistunut. Taulukoiden sisällöstä on poimittu mielenkiintoisia yksityiskohtia. Syihin ja seuraksiin pureudutaan nyt pintaa syvemmltä.

Ota talteen tuotosseuranta-taulukot s. 19–29

Tuotosseurannan tulostaulukot uudistuivat

Pia Parikka

Tuotosseuranta kiinnostaa lampureita.

ProAgrian lampaiden tuotosseurantaan kuuluvilla tiloilla oli keskimäärin 55,8 uuhia vuonna 2013. Keskimääräinen katraskoko nousi kolmella uuhella eli 5,7 prosentilla edellisvuodesta. Tuotosseurannassa oli mukana yhteensä 320 lammasta,

joilla oli yhteensä 17 875 uuhia. Tilamäärä nousi 2,5 ja uuhimäärä lähes 10 prosenttia edellisvuodesta. Noin kolmannes uuhipalkkiota hakeneista lammastiloista kuuluu tuotosseurantaan.

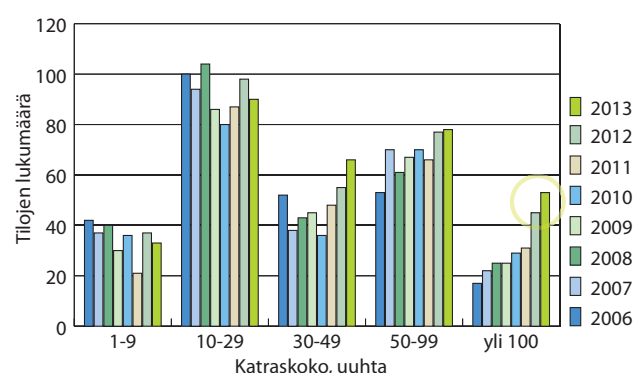
Pienet pysyvät, keskikokoiset kasvavat.

Suuret, yli sadan uuhien katraat ovat kasvattaneet osuuttaan tuotosseurannassa. Tulos heijastelee maatalouden yleistä rakennekehitystä, jossa tilakoko kasvaa. Keskikokoisten, 30–100 uuhien katraiden lukumäärä on myös noussut. Tuotos-

seuranta kiinnostaa edelleen myös aivan pieniä, alle 10 uuhien lammastiloja. Lammastalous vaikuttaa tulosten valossa säilyttäneen erityispiirteensä eli heterogeenisen tilarakenteen maatalouden rakennekehityksessä.

Taulukko 1. Tilojen luokittelu uuhimäärän mukaan

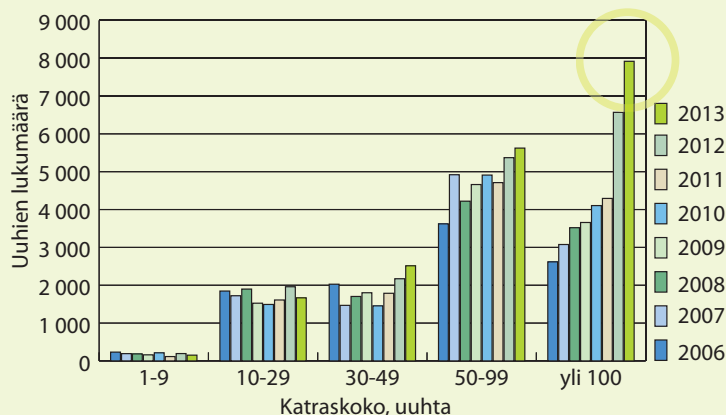
Uuhimäärä	Vuosi							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1-9	42	37	40	30	36	21	37	33
10-29	100	94	104	86	80	87	98	90
30-49	52	38	43	45	36	48	55	66
50-99	53	70	61	67	70	66	77	78
yli 100	17	22	25	25	29	31	45	53
Yhteensä	264	261	273	253	251	253	312	320

KÄÄNNÄ

Uuhien jakautuminen katraskokoluokittain

Tuotosseurannan uuhimäärästä alati suurempi joukko on keskitynyt yli 100 uuhien katraisiin, joiden osuus on kuitenkin vain 16,5 % tuotosseurantaan kuuluvista tiloista. Tulos selittyy sillä, että suuret tilat ovat kasvattaneet kokoaan edelleen. Suuret katraat ovat yhä suurempia. Uuden katraskokoluokan perustaminen esimerkiksi yli 200 uuhien katraille voi tulla kyseeseen lähivuosina.

Etelä-Suomeen lisää uuhia, suurimmat karitsat Pohjanmaan rannikolla

Tuotosseurannan yli yksivuotiaiden uuhien lukumäärä on noussussa Etelä-Suomessa, Etelä-Savossa, ruotsinkielisellä Pohjanmaalla sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla. ProAgria Etelä-Suomen tuotosseurannan uuhimäärä nousi vuonna 2013 peräti 658 uuhella eli 28 prosentilla edellisvuodesta. Etelä-Suomessa on inves-

toitu voimakkaasti lammastalouteen viime vuosina, mikä heijastunee tuloksista. Uuhimäärä laski ainoastaan Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa.

Ensikoiden lukumäärä on noussut vielä vanhojen uuhien lukumäärään nopeammin. Tuotosseurannan ensikkouuhien määrä nousi liki viidenneksellä edellisvuodesta. Tulos

ennakoinnee tuotosseurannan uuhimäärän nousukehityksen jatkumista.

Vuonuekoot ennallaan, mutta alkukasvu vaatimatonta

Vuonuekoot säilyivät edellisvuoden tasolla. Yli 1-vuotiaat uuhet poikivat keskimäärin 2,28 karitsaa, joista 2,04 oli elossa 14 vuorokauden iässä. Kes-

Taulukko 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2013

ProAgria Keskus	Uuhia tuotosseurannassa, kpl	Kar. uuhia, kpl	Karitsointi, lkm	Synt. kar., kpl	Eloon kar., kpl	6 vk paino, kg	Tuotos/uuhi, kg	Tuotos/kerta, kg
Vanhemmat uuhet								
Etelä-Suomi	3 010	2 047	2 097	2,34	2,12	14,97	30,20	29,79
Nylands Svenska Lbs.	76	76	76	2,57	2,51	13,37	31,31	31,31
Länsi-Suomi	1 776	1 319	1 358	2,22	1,95	13,80	27,02	25,61
Finska Hushållningssällskapet	129	75	75	2,96	2,69	14,05	39,49	39,49
Etelä-Savo	956	666	683	2,34	2,17	16,30	34,35	33,14
Pohjois-Savo	644	581	588	2,38	2,05	15,01	32,87	31,80
Pohjois-Karjala	608	440	442	2,27	2,01	14,79	27,62	27,62
Keski-Suomi	1 620	1 236	1 276	2,34	2,12	14,44	28,88	28,67
Etelä-Pohjanmaa	1 352	1 009	1 009	2,25	1,93	18,16	33,01	33,07
Österbottens Svenska Lbs.	1 381	1 118	1 181	2,12	1,92	17,41	40,01	36,73
Keski-Pohjanmaa	1 165	784	786	2,31	1,95	13,54	32,65	32,65
Oulu	1 121	908	919	2,22	1,92	14,43	29,90	29,21
Kainuu	252	83	85	2,50	2,05	15,10	25,32	31,63
Lappi	1 367	1 200	1 219	2,26	1,90	16,44	30,80	30,79
KOKO MAA	15 457	11 542	11 794	2,28	2,02	14,67	35,15	30,37
1-vuotiaat uuhet								
Etelä-Suomi	487	308	311	1,54	1,42	15,6	22,82	21,92
Nylands Svenska Lbs.	38	38	38	1,87	1,84	11,84	21,62	21,62
Länsi-Suomi	334	230	230	1,6	1,43	14,73	22,89	21,39
Finska Hushållningssällskapet	18	18	18	2,17	2,11	13,11	25,83	25,83
Etelä-Savo	187	171	171	1,8	1,63	15,27	23,89	23,42
Pohjois-Savo	83	81	81	1,91	1,7	13,4	22,32	21,04
Pohjois-Karjala	62	56	56	1,82	1,77	12,03	21,51	21,51
Keski-Suomi	183	180	180	1,93	1,86	12,6	22,73	22,73
Etelä-Pohjanmaa	176	102	102	1,62	1,41	16,98	24,52	23,8
Österbottens Svenska Lbs.	423	384	384	1,52	1,45	17,45	27,74	27
Keski-Pohjanmaa	103	44	44	1,36	1,27	13,81	19,65	19,65
Oulu	176	125	125	1,85	1,65	11,39	16,89	17,3
Kainuu	5	1	1	2	2			
Lappi	143	127	127	1,48	1,3	17,65	19,4	19,6
KOKO MAA	2 418	1 865	1 868	1,66	1,53	13,94	25,77	22,06

kimääräinen kuolleisuusprosentti oli näin ollen noin 11 prosenttia. Lammasalan olisi hyvä pyrkiä nykyistä alhaisempaan alle 10 prosentin kuolleisuuteen, sillä kuolleisuuden aleneminen lisäisi karitsanlihan omavaraisuusastetta nopeasti. Kuolleisuudessa on huomattavia eroja katraiden välillä. Alle viiden prosentin kuolleisuusastetta voidaan pitää tavoiteltavana tasona.

Pikkukaritsojen painokehitys on myönteisessä. Karitsojen kuuden viikon keskipaino 14,7 kg oli 200 grammaa edellisvuotta korkeampi. Vuonna 2010 karitsat painoivat kuuden viikon iässä kuitenkin 15,5 kiloa eli liki kilon nykyistä enemmän, joten karitsojen

alkukasvu voisi olla nykyistä vauhdikkaampaa. Ensikkouuhien karitsat painoivat viime vuonna liki 2 kiloa vähemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Alhainen viljan ja rehun hinta mahdollistavat tällä hetkellä intensiivisen alkukasvatuksen. Hyvää kannattavuutta tavoittelevien katraiden kannattaisi kiinnittää tulosten valossa nyt huomiota alkukasvatukseen.

Tihennetty karitsointi nostaa karitsatuotoksia

Karitsatuotos kuvaa uuhien vuoden aikana syntyneiden karitsojen ikäkorjattujen kuuden viikon painojen summaa. Tihennetty karitsoinnin

yleistyminen heijastuu uuhien karitsatuotoksiin. Kuuden viikon painojen pitkän aikajänteen laskusta huolimatta uuhien vuotuiset karitsatuotokset ovat nousseet tihennetyn karitsoinnin yleistymisen vuoksi. Yksittäistä karitsointia kohden karitsatuotokset ovat sen sijaan laskeneet.

Viime vuoden keskimääräinen karitsatuotos koko maassa yli yksivuotiailla uuhilla oli 35 kiloa. Maan korkeatuottoisimmat uuhet löytyvät Pohjanmaan ruotsinkielisiltä alueilta. Länsi-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa karitsatuotoksissa on kehittymisen varaa

Geenipooli kasvaa

Siitospässien lukumääräkehityksessä tapahtui viime vuonna myönteinen käänne. Kaksi vuotta laskussa ollut siitospässien lukumäärä kasvoi 149 pässin verran eli 25 prosenttia vuodesta 2012. Pässejä tarvitaan paljon, jotta geneettisestä monimuotoisuudesta voidaan huo-

lehtia. Kehitys oli saman suuntaista lähes kaikissa roduissa. Taulukko 3 kuvaa syntyneiden karitsojen isäpässien lukumäärää eri vuosina.

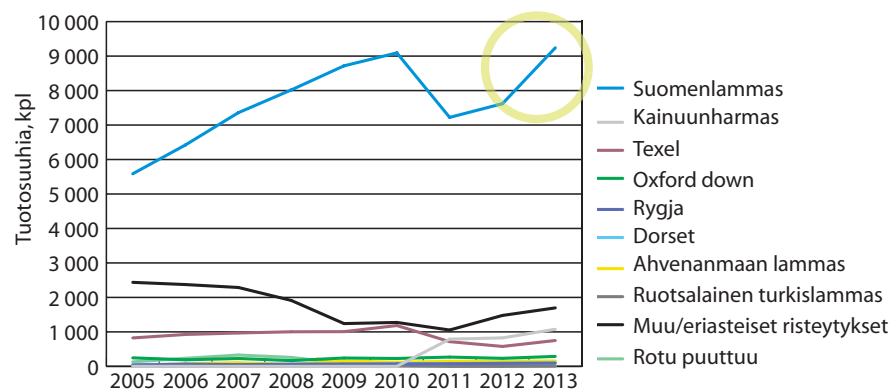
Karitsoineiden uuhien lukumäärä nousi viidenneksellä 11 069 uudesta viime vuoden 13 419 uuteen. Uuhimäärä kasvoi kaikissa roduissa.

Lukumääräisesti nousua oli eniten suomenlampaassa, jossa tavoitellaan 9 239 uuhien voimin uhanalaisuuden rajapyykkiä, 10 000 uutta. Kainuunharmaspopulaatio ylitti 1 000 uutta. Texel-populaatio on alkanut elpyä muutaman vuoden takaisesta notkahduksesta.

Taulukko 3. Tuotospässien rotujakautuma tuotosseurannassa vuosina 2004–2013

Rotu	Pässejä, kpl									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Suomenlammas	364	377	436	487	550	538	575	350	303	364
Kainuunharma	0	0	0	0	0	0	0	73	73	106
Texel	125	129	118	107	98	83	97	71	57	78
Oxford down	41	34	31	28	24	31	32	35	29	43
Rygja	8	8	12	15	14	11	14	12	13	20
Dorset	7	11	6	8	10	9	8	15	15	14
Ahvenanmaanlammas	5	5	16	12	9	8	10	18	15	17
Ruotsalainen turkislamm	0	0	0	2	5	3	4	1	1	3
Suffolk									1	4
Muu/eristeiset risteytykset	18	10	16	12	9	6	13	9	3	11
Rotu puuttuu	3	2	8	4	5	2	0	1	1	0
Yhteensä	571	576	643	675	724	691	753	585	511	660

Karitsoineiden uuhien rotujakauma 2005–2013

Rygja-karitsa.

Kuva: Viola Fredin

Texel ja suffolk hyvässä vireessä

Tuotosuuhien lukumäärä kääntyi loivaan laskuun viime vuonna. Kuuden viikon punnitustulosten lukumäärän lasku keskittyi suomenlampaaseen. Sikiävyys oli viime vuonna hyvä. Nousua vuonuekoossa oli lähes kaikissa roduissa. Karitsojen kuuden viikon painot laskivat useimmissa roduissa. Myös uuhien karitsatuotokset laskivat vastaavasti.

Texel on myönteisessä tulosvireessä. Texeleiden kuuden viikon painot

kääntyivät nousuun, samoin sikiävyys. Raskaat, lähes 21 kilon painoiset karitsat siivittivät rodun karitsatuotoksen tukevaan nousuun.

Keulapaikkaa karitsatuotoksissa pitävä suffolk on löytänyt viisastekiven hyvään karitsatuotokseen: runsaasti karitsoja, alhainen karitsakuoleisuus ja nopea kasvuvauhti. Rodun sikiävyys on tuontiroduksi korkea, 1,92 karitsaa. Syntyneistä suffolk-karitsoista kaikki olivat elossa kahden

viikon iässä. Suffolk karitsat olivat myös kookkaita. Havaintojen vähyys tulee huomioida rodun tulosten tulokinnassa.

Ahvenanmaanlampaan karitsatuotos laski huolestuttavan alas 17,5 kiloon. Ahvenanmaanlampaan kuuden viikon paino hipoo kymmenen kilon rajaa. Myös rodun sikiävyys laski viime vuonna. Toivottavasti työ harvinaisen rodun kehittämisessä kantaa pian hedelmää.

Taulukko 4. Uuhien rotukeskiarvot

Rotu	Karitsoin. uuhia, kpl	Tuotosuuhia, kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Karitsatuotos	6 vk paino, kg	Paino, kg
Vanhemmat uuhet							
Ahvenanmaanlammas	149	117	2,03	1,87	17,58	10,09	
Dorset	88	83	1,81	1,69	32,22	18,66	74,31
Kainuunharmas	945	507	2,24	2,00	26,33	13,18	66,74
Rygja	87	84	1,67	1,59	26,13	16,89	75,24
Suomenlammas	8 026	2 986	2,42	2,12	31,70	14,41	72,28
Texel	583	411	1,63	1,54	32,60	20,85	80,13
Suffolk	12	10	1,92	1,92	35,60	18,94	
Oxford down	279	253	1,80	1,58	28,80	17,74	84,22
1-vuotiaat uuhet							
Ahvenanmaan lammas	7	5	1,00	1,00	13,91	13,91	34,14
Dorset	17	16	1,18	1,06	21,95	20,07	45,44
Kainuunharmas	131	103	1,78	1,69	19,50	11,82	40,47
Rygja	5	4	1,00	0,80	18,54	18,54	64,14
Suomenlammas	1 213	448	1,80	1,64	23,73	13,33	44,94
Texel	167	95	1,18	1,09	20,93	19,21	55,53
Oxford down	10	9	1,10	1,00	19,68	17,76	74,88

Hyötyä heteroosista

Punnitusten yleisyys säilyi pääpiireittään edellisvuoden tasolla. Suurin osa tuotosseurantakatraitse punnitsee karitsat kolmen päivän iässä. Näistä noin puolet punnitaan myös kuuden viikon ja neljän kuukauden iässä.

Karitsojen keskimääräiset kolmen päivän, kuuden viikon ja neljän kuukauden painot säilyivät kutakuinkin entisellään hajonnan säilyessä suurena. Erot eri yksilöiden välillä ovat suuria varsinkin neljän kuukauden painossa. Karitsojen keskimääräiset painot tuotosseurannan virallisissa punnituksissa viime vuonna olivat: kolmen päivän 3,9 kiloa, kuuden viikon paino 14,5 kiloa ja neljän kuukauden paino 32,5 kiloa.

Karitsat kasvoivat viime vuonna keskimäärin 233 grammaa päivässä. Tuotosseurantaan kuuluva virallinen päiväkasvu lasketaan kuuden viikon ja neljän kuukauden välillä. Parhaat karitsat kasvavat liki 400 grammaa vuorokaudessa.

Risteytyskaritsojen nopea kasvuvauhti on merkillepantavaa. Tulokset selittyneet heteroosilla eli risteytyselinvoimalla. Heteroosia syntyy erilaisten perimäpuolikkaiden kohdatessa toisensa. Haitalliset geeniyhdistelmät purkautuvat, jolloin syntyvät jälkeläiset ovat vanhempien

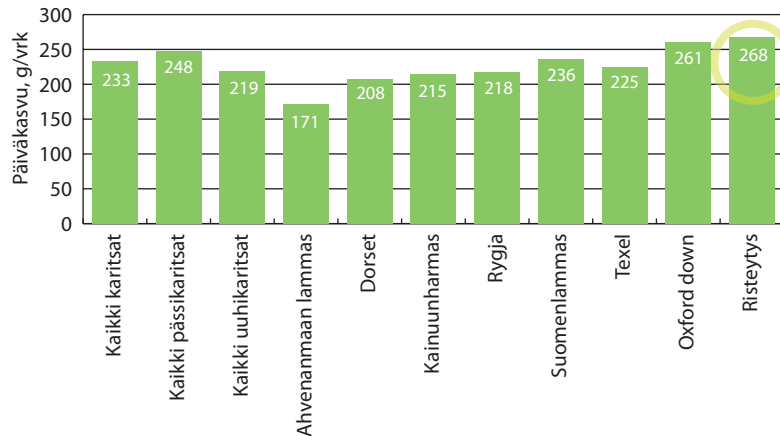
Kuva: Susanna Nuutinen

Finndorset-karitsoja.

sa keskiarvoa parempia, kuten tuotosseurannan tulokset osoittavat. Risteytyselinvoima on korkeimmillaan ensimmäisessä risteytyspolvessa.

Texelin kuuden viikon ja neljän kuukauden välinen päiväkasvu vai-
kuttaa muita rotuja alhaisemmalta,
mutta selitys löytyy nopeasta alku-
kasvatuksesta. Texel-karitsat painoi-
vat kuuden viikon iässä jo 20 kiloa
raskaimpien yksilöiden hipoessa kol-
meakymmentä kiloa. Rotu saavuttaa
tulosten valossa teuraskypsyys-
merkittävästi muita rotuja aiemmin.
Näin nopealla kasvutahdilla kiivaim-
man kasvun vaihe on jo ohitettu siir-
ryttäessä virallisen päiväkasvun mit-
taukseseen.

Keskimääräiset päiväkasvut roduittain

Taulukko 5. Karitsapainojen ja kasvun parhaat (neljänneket ja 10 %)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25 % (alaraja)	Paras 10 % (alaraja)
3 päivän paino				
Kaikki karitsat	21 398	3,89	5,31	6,01
Kaikki pässikaritsat	10 579	4,00	5,47	6,19
Kaikki uuhikaritsat	10 819	3,77	5,14	5,80
Ahvenanmaanlammas	258	3,33	4,19	4,52
Dorset	118	5,32	6,68	7,27
Kainuunharmas	1 740	3,67	4,72	5,18
Rygja	121	4,90	5,83	6,34
Suomenlammas	14 441	3,64	4,80	5,33
Texel	1 171	5,41	6,74	7,28
Oxford down	425	4,99	6,54	7,24
Risteytys	82	4,57	5,76	6,32
Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	12 113	14,48	19,60	21,99
Kaikki pässikaritsat	5 978	15,10	19,46	22,79
Kaikki uuhikaritsat	6 135	13,86	17,77	20,95
Ahvenanmaanlammas	226	9,60	12,59	13,86
Dorset	119	18,12	22,29	23,41
Kainuunharmas	1 307	12,45	16,15	17,63
Rygja	119	16,63	19,85	21,10
Suomenlammas	7 566	13,90	18,08	19,91
Texel	655	19,99	26,04	29,00
Oxford down	400	17,19	21,87	23,86
Risteytys	40	17,21	20,85	22,46
Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	12 098	32,48	42,59	46,91
Kaikki pässikaritsat	6 098	34,08	44,64	49,09
Kaikki uuhikaritsat	6 000	30,85	39,87	43,56
Ahvenanmaanlammas	79	22,94	31,69	35,31
Dorset	116	34,35	41,41	43,19
Kainuunharmas	1 214	29,06	36,16	39,12
Rygja	98	33,86	40,44	42,30
Suomenlammas	7 586	32,01	42,09	46,60
Texel	882	35,92	45,47	49,33
Oxford down	385	37,62	46,69	50,22
Risteytys	43	36,75	47,80	50,30
Kasvu				
Kaikki karitsat	10 128	233	332	382
Kaikki pässikaritsat	5 031	248	351	398
Kaikki uuhikaritsat	5 097	219	308	355
Ahvenanmaanlammas	67	171	253	290
Dorset	116	208	269	290
Kainuunharmas	1 073	215	282	311
Rygja	98	218	289	310
Suomenlammas	6 279	236	339	388
Texel	609	225	318	362
Oxford down	382	261	357	393
Risteytys	39	268	372	410

Nettopäiväkasvu harppasi

Vieroituksen jälkeinen kasvu oli viime vuonna nihkeän alkukasvatusvaiheen jälkeen oikein hyvää. Katraat onnistuivat kirmään karitsoihin hyvin lihaa loppukasvatusvaiheessa. Teuraspaino pompsahti 400 grammalla niukasti yli 20 kilon. Tulos on erittäin hyvä! Kyseessä lienee tuotosseurannan kaikkien aikojen ennätystulos. Ennätyspaino saavu-

tettiin keskimäärin reilun kahdeksan kuukauden iässä.

Teuraspainon ja kasvatuspäivien suhdetta kuvaava nettopäiväkasvu nousi 87 grammaan. Tehokkaassa tuotannossa tavoitellaan korkeaa nettopäiväkasvua. Nettopäiväkasvu on tuotosseurannan tunnuslukujen äiti, sillä se kuvaa kuinka monta grammaa lihaa karitsat ovat päivässä tuottaneet.

Korkea nettopäiväkasvu alentaa karitsan ylläpitoon kuluja kustannuksia, lyhentää kasvatusaikaa, säästää työtä ja parantaa tilan kannattavuutta. Nettopäiväkasvuun voidaan vaikuttaa energia- ja valkuaispitoisella ruokinnalla sekä lihakkuutta ja nopeaa kasvua suosivalla eläinvalinnalla.

Taulukko 6. Teurastulokset

	Vuosi									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Karitsoita, kpl	5 321	4 842	4 739	5 283	4 454	5 767	6 061	3 227	4 122	4 598
Teuraspaino, kg	18,8	18,4	18,6	18,4	18	18,7	18,8	19	19,7	20,1
Teuras-%	42	41	42	41	41	42	42	41	42	42
Kasvuaika, pv	224	214	214	206	217	215	228	251	243	246
Nettopäiväkasvu, g	85	83	86	83	82	84	80	86	85	87
Teurasluokat, %										
E	-	-	-	1	-	1	3	3	1	2
U	2	2	4	3	4	3	3	3	5	3
R	18	22	27	17	22	17	17	19	20	22
O	75	69	64	72	66	74	74	71	71	68
P	5	6	6	7	7	6	3	4	2	6
Rasvaluokat, %										
1	5	6	8	8	8	6	7	7	5	6
2	48	46	46	55	56	58	58	55	59	51
3	32	35	34	28	29	29	28	34	30	35
4	13	11	11	5	5	6	5	4	5	8
5	2	-	1	-	1	-	1	0	1	1

Kuva: Nina Snellman

7a. Parhaat pässit roduittain kasvuindeksin mukaan (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt.-aika	Kasvu-indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	146	78
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249054	12		2011	142	32
3.	Lihasan Säätiö	Lihasan Säätiö	FI000002517106	21	Eikka	2009	136	49
4.	Pelson vankila	Pelson vankila	FI000025019630	34	Pelson Rölli	2010	134	25
5.	Perälä Petteri ja Tuija	Ingo Henrik	FI000025126397	4	PerälänEvertti	2010	132	56
6.	Dahlin Lisbet ja John	Ingo Henrik	FI000025122968	3	Pentti	2011	130	30
7.	Ingo Henrik	Lääkkö Erkki ja Ritva		17	Lille Skutt	2005	126	319
8.		Linnakallio Arto			Pulteri	2001	125	43
9.	Viitasaari Raimo	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025159957	15	Tölmän Aatos	2010	124	317
10.	Viitasaari Raimo	Pelson vankila	FI000020005635	34	Tölmän Pluto	2006	123	92
KAINUUNHARMAS								
1.	Kupsala Sakari	Virranniemi Silja	FI000025262270	A	A.Kupsalan Vitonen	2012	126	31
2.	Jaakola Sari	Hokkanen Terhi	FI000025238759	R	R. Herrakunnan Juksu	2012	125	27
3.	Laide Marja-Leena	Hurtig Marko	FI000000616342		M. Päkä	2006	123	92
4.	Hokkanen Terhi	Niemeläinen Pekka	FI000025284282	M	Aholan M. Korento	2012	122	47
5.	Hokkanen Terhi	Lohva Niina	FI000025211505	M	Aholan Paroni	2011	118	22
6.	Hokkanen Terhi	Rintala Tapio	FI000025018801	L	Aholan L. Miko	2009	117	20
7.	Leppänen Helinä	Ahlroth Sonja	FI000025076432		P. Noittaaan Ojakärsämä	2010	116	30
8.	Keränen Sirpa ja Esa	Jaakola Sari	FI000025136101	T	Arvilan Tuhti	2010	114	121
9.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000025162299	T	Aholan T. Oliver	2010	113	46
9.	Pelson vankila	Kupsala Sakari	FI000002267825	A	A.Pelson Antti	2009	113	89
TEXEL								
1.	Varis Antero	Ollqvist Christer	FI000000938046	DK	Riku	2006	131	154
1.	Lindvall Patrik	Lindvall Patrik	FI000002727378	O	Oliver	2009	116	27
2.	Dahlin Lisbet ja John	Ollqvist Christer	FI000025123041	DK	Tiku	2010	116	37
4.	Leinonen Lauri	Vaaramaa Airi		H		2003	113	133
5.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000001374638	J	Jalmari	2007	112	68
5.	Linnakallio Arto	Linnakallio Arto		T	Nero	2001	112	99
7.	Ahola Veli	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025099204	DA	DA Pablo	2011	111	80
8.	Ahola Veli	Ojanperä Janne	FI000001374625	J	veli	2007	109	324
9.	Ahola Veli	Ollqvist Christer	FI000000810261	J	Jymy	2006	108	50
9.	Varis Antero	Lindvall Patrik	FI000000937940	E	Rambo	2006	108	67
9.	Muurinen Leena ja Ari	Muurinen Leena ja Ari	FI000025002130	DV	DV Prellun Ike	2008	108	86
9.	Paanasen Lammastila	Näsi Raimo		O	Kaveri	2003	108	232
9.	Kiiski Paula	Rissanen Matti	FI000001020898	DV	Hugo	2007	108	356
OXFORD DOWN								
1.	Salonen Marjatta	Enberg Hannele	FI000001061815	A	BIG BROTHER	2007	122	82
2.	Sirola Outi	Nylund Timo	FI000025202401	A	Armas	2011	118	44
3.	Rissanen Matti	Harju Tuomo	FI000002030298		MARKARIINI	2008	111	45
4.	Enberg Hannele	Vikström Markku	FI000002367356	D	JIPPO	2009	109	36
5.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002367330	M	JONAS	2009	108	43
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028115	A	Aatu	2009	102	59
6.	Salonen Marjatta	Sirola Outi	FI000002023603	F	Frodo	2009	102	93
8.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000002716716	C	Caramon	2009	101	34
9.		Summanen Asko	FI000002024220	F	Ikaros	2011	100	22
9.	Sirola Outi	Enberg Hannele	FI000025028085	B	BART	2009	100	22
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025013271	1	Eelis b	2009	118	40
2.	Schutten Mia	Katja Sikka	FI000000235370	1	Isor	2004	117	62
3.		Määtilä AY Mäkinen	FI000002374051	3	Tapsa	2008	116	29
4.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000002373942	7	Taneli	2008	109	23
DORSET								
1.	Westersträhle Mika	Ollqvist Christer	FI000025105690	AU	Harry	2010	133	64
2.	Westersträhle Mika	Laine Peppi	FI000025105687	AU	Harald	2010	124	135
3.	Westersträhle Mika	Rissanen Matti	FI000025105704	AU	AH.Hauke	2010	122	130
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	115	26
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025038605	F	FH.Edward	2009	106	55
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190617	N	NH.Yrjö	2007	105	122
7.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002738613	A	AU.Arnold	2008	104	87
8.		Westersträhle Mika	FI000000704380	U	UH.Wagner	2006	101	32
8.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025038626	F	FH.Edwin	2009	101	132
10.	Westersträhle Mika	Kuusoja Tuukka	FI000025038598	NH	NU.Elmo	2009	100	103
RYGJA								
1.	Fredin Viola ja Kalevi	Nylund Timo	FI000002628244	C	Mooses	2009	117	42
2.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025197219	F	FELIX	2011	115	23
3.	Fredin Viola ja Kalevi	Kovala Urpo	FI000025109718	F	Jytty	2012	113	22
4.	Kovala Urpo	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025144626	DD		2011	108	27
5.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025197201	A	BOND	2011	101	20

7b. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksin mukaan

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu- indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249123	12		2011	142	1
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249070	12		2011	141	1
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249092	12		2011	141	1
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249116	12		2011	141	1
5.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249148	12		2011	140	1
5.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249177	12		2011	140	1
5.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249160	12		2011	140	1
5.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249101	12		2011	140	2
9.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001014066	6		2009	139	5
10.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249120	12		2011	138	2
KAINUUNHARMAS								
1.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000000284907		L.UNELIAS	2005	129	8
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000000782920		L.VANAMO	2006	128	5
3.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000025018861		M. Mila	2009	127	3
4.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001606474		M.yömi	2007	125	7
5.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001993365		M.Liini	2007	124	4
6.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000025284289	M	M. Nata	2012	123	3
6.	Leppänen Helinä	Lohva Niina	FI000025114331	T	T. Noittaaan Otila	2010	123	3
6.	Nivala Juhani	Raudaskoski Antti	FI000002658612	P	PAnki	2008	123	4
9.	Jaakola Sari	Jaakola Sari	FI000025306716	T	T. Herrakunnan Jupsakka	2012	122	2
9.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000002624028		M.Mari	2008	122	4
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119570	DK		2011	141	2
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119573	DK		2011	136	2
3.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000151355	L		2006	131	9
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025188849	DK		2012	130	1
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025188836	DK		2012	130	1
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025188848	DK		2012	128	1
6.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025125795	DK		2010	128	3
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000001313071	M		2008	128	4
9.	Dahlin Lisbet ja John	Ollqvist Christer	FI000025123038	DK		2010	127	3
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119578	DK		2011	127	3
OXFORD DOWN								
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284663	C	Cici	2008	135	4
2.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A	JASMIN	2009	126	6
3.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002366111	M	KICKI	2010	124	2
4.	Sirola Outi	Mäkinen Vuokko ja Henna	FI000025028234		A ANNALENA	2010	122	4
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028049	C	Cindy	2009	122	7
6.	Sirola Outi	Rosvall Heli	FI000025020437	A	Adeliina	2011	121	2
6.	Salonen Marjatta	Vikström Markku	FI000001061530		Kaunotar	2007	121	3
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697044	D	Ilta	2006	121	10
9.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028055	C	Cynthia	2009	120	7
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365730	CI	JAMBALAY	2009	119	3
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365688	D	JUTTA	2009	119	5
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025210158	7	Selma	2011	140	1
2.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025103343		Ketzia	2010	138	4
3.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095534		H b	2010	126	1
3.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000374244		Jutta	2006	126	3
5.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095608			2010	125	1
5.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095543	1	Hjördis b	2010	125	2
5.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095528	1	Hertta e	2010	125	3
5.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214456		Alva	2006	125	5
5.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000002280145		Aferist b	2008	125	8
10.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025048933		Jia	2009	124	3
DORSET								
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105596	A	AU.Hilkka	2010	132	4
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190439	A	AU. Audrey	2008	131	7
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105582	A	AH.Henna	2010	125	3
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190413	A	AU.Anne	2008	123	7
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105603	A	AU.HelloKitty	2010	122	2
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105575	A	AN.Helmi	2010	122	5
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105579	A	AU.Helvi	2010	122	5
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105581	A	AH.Hely	2010	122	7
9.		Westersträhle Mika	FI000011049824		UD.	2006	121	4
10.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025188396	F		2011	120	2
10.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105583	A	AH.Hilma	2010	120	4
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144636	DD	Lone	2011	133	1
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048543	E	Ea	2010	122	1
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048503	F	Freya	2009	121	1
4.	Kovala Urpo	Kovala Urpo		E		2007	117	1
4.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048493	C	Lillan II	2009	117	5
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144614	DD	Sanne	2011	114	1
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144622	DD	Moa	2011	114	1
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144623	DD	Mona	2011	114	1
9.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048532	E	Marie	2010	112	2
10.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144631	DD	Diana	2011	111	1

Taulukko 8a. Parhaat pässit roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan (väh. 20 jälk.)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Lihan-tuotanto	Indeksit Lihak-kuus	Elävä-EUROP	Jälk. lkm
SUOMENLAMMAS										
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	139	105	106	30
2.	Parikka Pia ja Anssi	Tiitola Mikko	FI000025258035	30	Parikan Alfred	2012	128	117	117	22
3.	Lihasulan Säätiö	Lihasulan Säätiö	FI000002517106	21	Eikka	2009	120	92	89	45
3.	Jaatinen Marjatta	Tiitola Mikko	FI000025171212	1	Kylmälammin Hugo	2011	120	113	112	56
3.	Lihasulan Säätiö	Lihasulan Säätiö	FI000002514714	21	Alvari - 21 Lihasula	2008	120	112	108	126
6.	Ingo Henrik	Ingo Henrik	FI000025194439	16	Ingon Roope	2012	119	113	111	26
6.	Keränen Sirpa ja Esa	Leppänen Helinä	FI000025085555	7	RAMBO	2009	119	113	126	111
8.	Lihasulan Säätiö	Tiitola Mikko	FI000025092113	21	jooseppi	2011	117	105	100	68
8.	Ingo Henrik	Parikka Pia ja Anssi	FI000025126519	12	IngonRolle	2010	117	118	120	102
10.	Ingo Henrik	Lääkkö Erkki ja Ritva	NULL	17	Lille Skutt	2005	116	94	90	29
10.	Perälä Petteri ja Tuija	Ingo Henrik	FI000025126397	4	PerälänEevertti	2010	116	90	120	56
10.	Kajander Tony ja Kati	Parikka Pia ja Anssi	FI000025109901	30	Perkkiön Carma	2010	116	107	119	139
KAINUUNHARMAS										
1.	Pelson vankila	Kupsala Sakari	FI000002267825	A	A.Pelson Antti	2009	125	112	99	72
1.	Keränen Sirpa ja Esa	Jaakola Sari	FI000025136101	T	Arvilan Tuhti	2010	125	111	116	118
3.	Männistö Paula	Männistö Paula	FI000025074595	L	LATE	2009	121	103	101	22
4.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025076484	A	A. Noittaaan Organza	2010	114	113	128	46
5.	Hokkanen Terhi	Niemeläinen Pekka	FI000025284282	M	Aholan M. Korento	2012	111	90	94	38
5.	Sulonen Anne	Leppänen Helinä	FI000000271761	P	Pertti	2005	111	101	107	92
5.	Pelson vankila	Leppänen Helinä	FI000025190653	A	Pelson Harmi	2011	111	114	106	97
8.	Kupsala Sakari	Virranniemi Silja	FI000025262270	A	A.Kupsalan Vitonen	2012	108	80	74	28
8.	Leppänen Helinä	Luukkonen Mika oy	FI000025114505		T. Noittaaan Rakki	2011	108	110	81	30
8.	Leppänen Helinä	Jaakkola Liisa ja Aleksi	FI000025010422		I. Noittaaan Nöffi	2009	108	114	111	50
TEXEL										
1.	Ahola Veli	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025099204	DA	DA Pablo	2011	124	126	125	80
2.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099937	DB	Bankboy	201	119	118	96	30
3.	Kiiski Paula	Kiiski Paula	FI000025149656	DB	Prellun Katapultti	2010	114	118	107	38
4.	Leinonen Lauri	Kiiski Paula	DK008485500668	DB	Danske Bank	2006	113	120	111	42
5.	Varis Antero	Ollqvist Christer	FI000000938046	DK	Riku	2006	112	92	93	59
6.	Ahola Veli	Ollqvist Christer	FI000025023949	DV	Tomkil	2010	109	109	126	31
7.	Muurinen Leena ja Ari	Muurinen Leena ja Ari	FI000025002130	DV	DV Prellun Ike	2008	104	96	83	60
8.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000001374638	J	Jalmari	2007	103	89	80	64
9.	Kiiski Paula	Suttle Jan	FI000025149637	DV		2010	102	102	100	24
9.	Leinonen Lauri	Kaisa Varjoaho	FI000025078637	DV	Reikimaster	2009	102	106	122	52
OXFORD DOWN										
1.	Salonen Marjatta	Sirola Outi	FI000002023603	F	Frodo	2009	115	117	115	93
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000002716716	C	Caramon	2009	113	111	100	34
2.	Salonen Marjatta	Enberg Hannele	FI000001061815	A	BIG BROTHER	2007	113	96	97	82
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028115	A	Aatu	2009	111	110	104	58
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	LV039000332504	N	Kindo	2012	108	117	127	36
6.	Enberg Hannele	Vikström Markku	FI000002367356	D	JIPPO	2009	107	95	87	36
7.	Sirola Outi	Enberg Hannele	FI000025028085	B	BART	2009	106	103	96	22
8.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002367330	M	JONAS	2009	105	93	90	44
DORSET										
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	117	109	100	26
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025038605	F	FH.Edward	2009	112	106	110	52
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261197	A	AE.Jazz	2012	107	108	101	45
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190617	N	NH.Yrjö	2007	105	104	103	86
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105678	H	HA.Huurre	2010	102	104	113	21
6.	Hirvonen Johanna ja Severi	Westersträhle Mika	FI000020020321	U	UT.Urpo	2003	100	96	84	32
7.		Westersträhle Mika	FI000000704380	U	UH.Wagner	2006	100	97	89	34
RYGJA										
1.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025197201	A	BOND	2011	116	112	110	20

Kiinnostuitko hittilistapässeistä?

Jalostusarvon ennusteiden eli BLUP-indeksien valossa maan parhaiksi rankatut pässit ja uuhet on listattu edellisillä sivuilla. Kiinnostuitko niiden suvuista? Tai haluaisitko ehkä ostaa hittilistan ykköspässin tai sen pojan?

Huippupässejä voi testiparittaa tilan uuhille WebLampaan Sukutaulu-näytöllä. Ohjelma näyttää sukusiitosasteiden lisäksi pässin tuotostiedot sekä sähköisen sukupuun.

Lisää huippupässejä ja -uuhia on tarjolla verkossa. Hittilistojen laajat versiot on julkaistu Suomen Lammas-yhdistyksen verkkosivuilla Jalostus-osiossa. Uuhien ja pässien listoja ristiinlukemalla voi onnistua räätälöimään itselleen unelmayhdistelmän seuraavaksi isäpässiksi.

Taulukko 8b. Parhaat uuhet roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2014	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Lihan-tuotanto	Indeksit Lihak-kuus	Elävä-EUROP	Jälk. lkm
SUOMENLAMMAS										
1.	Rahkala Sanna	Rahkala Sanna	FI000025274024	6	Jatta	2012	137	126	119	1
2.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Alamikkotervo Ari ja Johanna	FI000025105304	43	Hertta	2010	133	127	139	4
3.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025315222	30	Parikan Elena	2013	129	117	127	1
3.	Lahasulan Säätiö	Lahasulan Säätiö	FI000025091902	21		2010	129	124	118	1
3.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025315205	30	Parikan Emmiina	2013	129	124	126	1
3.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025258006	30	Parikan Alli	2012	129	124	123	3
7.	Pelson vankila	Pelson vankila	FI000025101148	34		2010	127	106	110	1
7.	Havia Simo	Havia Simo	FI000025334155	21		2013	127	108	102	1
7.	Tiitola Mikko	Tiitola Mikko	FI000025451158	30		2013	127	116	115	1
7.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025315189	30	Parikan Elli	2013	127	121	128	1
7.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025315224	30	Parikan Ensikko	2013	127	120	119	1
7.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025258051	30	Parikan Almiina	2012	127	123	122	2
KAINUUNHARMAS										
1.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Helasmo Jonna	FI000025286689	I	I.Ohraniemen Kaura	2013	138	134	117	1
2.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025182719			2011	133	140	110	1
3.	Jaakola Sari	Jaakola Sari	FI000025306726	T	T. Herrakunnan Jalovilla	2012	129	113	105	1
3.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Jaakkola Liisa ja Aleksi	FI000025072614		P.Ikku	2011	129	116	105	2
3.	Kupsala Sakari	Leppänen Helinä	FI000025336796	A	A.Kupsalan Liana	2013	129	119	103	1
6.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025182722			2011	128	130	107	2
7.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001606513		M.Yritys	2007	127	110	110	1
7.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	FI000025286682	L	L.Ohraniemen Kuppi	2013	127	115	118	1
9.	Kupsala Sakari	Kupsala Sakari	FI000025262333	T	T.Kupsalan Hyvä	2013	126	110	105	1
9.	Kupsala Sakari	Kupsala Sakari	FI000025336798	A	A.Kupsalan	2013	126	114	99	1
9.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	FI000025286707	I	I.Ohraniemen Kaisa	2013	126	123	121	1
TEXEL										
1.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000002028598	DK		2007	129	123	119	9
2.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025303199	DJ		2012	128	123	126	1
3.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025460360	DA		2013	127	131	133	1
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025335892	DB		2013	125	118	114	1
4.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025460364	DA		2013	125	125	127	1
6.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025460412	DA		2013	123	126	128	1
7.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025222851	DA		2012	122	116	112	1
7.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025460359	DA		2013	122	123	128	1
7.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025303136	DA		2012	122	129	135	1
10.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025460353	DA		2013	120	118	112	1
10.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025125814	DJ		2010	120	126	129	2
OXFORD DOWN										
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025202541	D		2012	131	126	118	1
2.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259778	B	MARCHI	2012	130	121	105	1
3.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284663	C	Cici	2008	128	102	92	4
3.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A	JASMIN	2009	128	110	92	6
3.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025202525	C		2012	128	124	110	1
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025346916	M		2013	127	118	112	1
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	NULL			2010	127	127	124	1
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025104590	D	Dora	2010	127	131	119	3
9.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697044	D	Ilta	2006	126	109	106	9
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002366111	M	KICKI	2010	125	106	104	2
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025104708	G	Girl	2011	125	118	101	2
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025293070	F		2013	125	123	114	1
AHVENANMAANLAMMAS										
1.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042642	4	Aholaidan AURORA	2011	117	123	111	1
2.		Aholaita Pasi	FI000002374035		Tamara	2008	115	110	100	7
3.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042652	4	Aholaidan ELISABET	2012	113	117	115	1
4.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214456		Alva	2006	112	102	114	1
4.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042657	4	Aholaidan HENRIETTA	2013	112	118	94	1
6.	Määtilä AY Mäkinen	Määtilä AY Mäkinen	FI000025205713	3	Alku	2011	110	106	101	1
7.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042655	4	Aholaidan HUNAJA	2013	109	105	85	1
7.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042656	4	Aholaidan HILLA	2013	109	106	92	1
9.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214184	4	Pirkko	2006	107	97	104	1
9.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042641	4	Aholaidan AUGUSTA	2011	107	107	98	1

DORSET										
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261142	F	FA.	2012	126	114	105	1
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105596	A	AU.Hilkka	2010	124	103	89	4
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105581	A	POISTO AH.Hely	2010	124	115	118	7
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105575	A	AN.Helmi	2010	123	110	98	3
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105579	A	AU.Helvi	2010	123	113	105	5
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261100	F	FA. Johanna	2012	123	120	114	1
7.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261110	F	FN. Jonna	2012	122	109	105	1
7.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261125	F	FA. Jaana	2012	122	111	104	1
7.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105583	A	AH.Hilma	2010	122	113	109	2
10.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025261101	F	FU. Jaiili	2012	121	124	117	1
RYGJA										
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144636	DD	Lone	2011	129	105	98	1
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297293	DD	Tove	2012	126	112	106	1
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144583	GD	Gitte	2012	125	119	99	1
4.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144542	F	NULL	2010	122	114	104	2
5.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144622	DD	Moa	2011	121	111	105	1
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297320	F	NULL	2013	120	87	88	1
6.	Penttinen Markku	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001115347	F	LEMPI	2006	120	112	118	9
8.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048493	C	Lillan II	2009	118	105	102	5
8.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001660038	C	Miina	2008	118	106	101	2
8.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297355	A	NULL	2013	118	124	102	1

Taulukko 9. Tilojen tuotostiedot v. 2013, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-vuotiaat uuhet)

Sijointus	Tila	Tuotos- uuhia, kpl	Karit- soineita uuhia, kpl	Karitsointi- kertoja	Synt. karit- soita, kpl	Eloon karit- soita, kpl	Karitsa- tuotos/ uuhia, kg	6 vko paino, kg
KATRASKOKO: 10-29 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Turu Anu ja Harri	24	24	32	87	76	48	14,6
2.	Miikkulainen Sami ja Riikka	21	21	30	72	62	43	14,2
3.	Lintunen Ann-Mari	19	19	19	52	51	41	15,3
4.	Jaatinen Marjatta	18	18	18	45	43	40	16,7
5.	Sjöblom Dick	19	19	19	57	57	39	13,5
5.	Seestan Kartano	15	15	15	47	43	39	13,5
5.	Heltelä Sari	10	10	11	31	27	39	18,1
8.	Ahola Raimo	20	20	21	55	48	38	15,8
8.	Pekkola Jani	22	22	23	84	83	38	15,3
8.	Kivi Raija	14	14	14	40	40	38	14,1
KATRASKOKO: 30-49 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Punkka Altti	37	37	51	134	121	49	15,2
2.	Parikka Pia ja Anssi	40	40	53	138	129	44	14,6
3.	Sjöberg Maria	34	34	34	123	108	41	12,7
4.	Lohva Niina	42	42	42	95	93	36	14,9
5.	Marjala Tuula	49	49	49	143	127	33	13,8
6.	BALK RAIJA	38	38	49	120	118	31	16,6
6.	Åström Anna-Maria	33	33	38	124	102	31	15,2
8.	Kiiski Paula	35	35	35	60	54	30	19,6
8.	Ritva Sorsa	46	46	46	125	107	30	12,6
8.	Kangasvieri Mika ja Mattila Marianne	45	45	45	110	109	30	12,4
KATRASKOKO: 50-99 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Ingo Henrik	79	79	99	255	246	47	14,9
2.	Jalonen Anni	57	57	75	186	160	39	14,5
3.	Laine Peppi	87	87	87	207	195	37	16,8
4.	Hokkanen Terhi	89	89	89	241	224	36	13,9
4.	Häättylä Jari	63	63	63	150	133	36	16,4
6.	Ahola Veli	90	90	90	139	136	35	25,0
7.	Perälä Petteri ja Tuija	93	93	93	272	224	34	13,7
8.	Summanen Asko	51	51	52	121	117	33	14,4
8.	Lihasulan Säätio	90	90	90	208	205	33	15,0
8.	Nylund Timo	76	76	76	144	141	33	17,7
KATRASKOKO: VÄHINTÄÄN 100 YLI 2-VUOTIASTA TUOTOSUUHTA								
1.	Ollqvist Christer	105	105	115	291	261	38	18,0
2.	Westersträhle Mika	101	101	101	235	214	36	16,9
3.	Sihvonen Katja ja Syrjäla Hannu-Pekka mty	100	100	100	195	188	35	17,5
4.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	108	108	108	290	257	34	14,5
4.	Rissanen Matti	192	192	194	387	363	32	17,7
6.	Viitaniemi Janne ja Miila	116	116	116	296	274	30	13,1
7.	Sirola Outi	151	151	152	293	262	29	16,9
8.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	101	101	103	303	244	28	13,3
8.	Lääkkö Erkki ja Ritva	108	108	108	239	206	28	15,0
10.	Leppänen Helinä	105	105	109	260	242	26	11,9

Kuva: Silja Alamikkotervo

Vaara vaanii kesällä: Myös lampaat ja vuohet voivat saada lämpöhalvauksen

Kuumat ilmat aiheuttavat lammille ja vuohille lämpöstressiä. Ne vähentävät syömistä ja lepäävät enemmän. Kasvu hidastuu ja hedelmällisyys heikkenee. Liiallinen kuumuus voi myös uhata eläinten henkeä.

Ann-Helena Hokkanen

ELL, maatalousyrittäjä
Savonia AMK, Eläinterveyden tekijät -hanke
ann-helena.hokkanen@helsinki.fi

Lampaat ja vuohet voivat kesähelteillä sairastua lämpöhalvaukseen, varsinkin jos helteen lisäksi ilma on kosteaa. Lämpöhalvaukseen voi liittyä myös laidunkouristus eli magnesiumin puutteesta johtuva laidunhalvaus. Sairastapaukset eivät ole kovin yleisiä, mutta lampaiden ja vuohien kanssa toimivien on tunnettava sekä lämpöhalvauksen että laidunhalvauksen oireet, hoito ja ennaltaehkäisy, sillä molemmat ovat äkillisiä ja nopeasti eläimen henkeä uhkaavia. Lisäksi vaara koskee aina koko laumaa, ei pelkästään yksittäisiä eläimiä.

Halvaus uhkaa kuumassa ja kosteassa

Lämpöhalvaus johtuu siitä, että elimistön kyky poistaa lämpöä ei riitä, vaan eläimen ruumiinlämpö nousee liikaa. Eläimen elimistöstä poistuu lämpöä säteilemällä ja haihtumalla hikoilun sekä hengityksen mukana.

Myös virtsan ja ulosteiden mukana poistuu lämpöä, mutta merkitys on vähäistä.

Lampaat ja vuohet eivät karva-peitteensä vuoksi voi hikoilla kovin tehokkaasti, eikä niillä ole laajoja vähäkarvaisia alueita kehossaan. Suurin osa liiallisen lämmön poistamisesta tapahtuu hengityksen kautta. Mitä kosteampaa ulkoilma on, sitä vaikeampaa on haihduttaa lämpöä hengityksen mukana. Siksi kuuma ja kostea ilma on pahempaa kuin kuuma ja kuiva.

Monta altistavaa tekijää

Lampaat ja vuohet eivät ole yhtä herkkiä lämpöhalvaukselle kuin esimerkiksi koirat, naudat ja siat. Erittäin kuumalla ja kostealla ilmalla lämpöhalvaus on kuitenkin todellinen riski varsinkin, jos eläimellä on jokin altistava tekijä.

Nuoret eläimet ja tiineet sekä imettävät tai lypsettävät uuhet ja kutut ovat herkempiä sairastumaan kuin muut,

koska niiden aineenvaihdunta on vilkkaampaa ja tuottaa näin enemmän lämpöä. Tiineys ja imettäminen ovat eläimelle myös aina rasitus.

Stressaantuneet, sairaat ja hyvin vanhat eläimet sairastuvat useammin kuin terveet, nuoret aikuiset.

Musta väri altistaa lämpöhalvaukselle, koska tumma pinta ei heijasta lämpöä kuten valkoinen.

Keritsemätön paksu villa voi altistaa elimistön liialliselle kuumenemiselle, koska villa eristää kehon lämpöä tehokkaasti. Juokseminen, stressi ja säikähtäminen helteessä voi olla erittäin vaarallista.

Lämpöhalvaus on hengenvaarallinen

Lämpöhalvauksen oireet ovat tyypilliset; eläimen on vaikea olla, se huohottaa, sillä on vaikeuksia seistä, tai se makaa eikä enää jaksa nousta ylös, ja sen ruumiinlämpö on kohonnut.

Huohottaminen johtuu siitä, että lammas tai vuohi yrittää lisätä lämmön haihtumista hengittämällä nopeammin. Jos yritykset ruumiinlämmön alentamiseksi eivät onnistu, eläimen ruumiinlämpö nousee nousemistaan ja lopulta eläimen yritys poistaa lämpöä huohottamalla itse asiassa tuottaa lihastyön takia enemmän lämpöä kuin poistaa.

Kun eläimen ruumiinlämpö nousee yli 42 asteen, solujen toiminta vaikeutuu, ja ruumiin lämmön yhä kohotessa eläin menettää tajuntansa ja lopulta kuolee.

Viilennä potilasta!

Ensiapuna lämpöhalvauksessa on viilentää eläintä mahdollisimman tehokkaasti. Potilas siirretään mahdollisimman pian varjoon.

Runsasvillaista lammasta ei saa kastella, sillä märkä villa estää lämmön haihtumisen ihosta. Kasteleminen voi pahentaa tilannetta. Lyhyttilaisen lampaan tai vuohen voi kastella tai siirtää veteen. Potilaan voi myös kääriä kylmässä vedessä kasteltuun lakanaan tai loimeen.

Lampailla on vähävilainen kohta takajalkojensa välissä ja tällä alueella on myös runsaasti verisuonia ihossa. Jos eläimet saavat valita, ne makaa-
vat kuumalla ilmalla varjossa viileällä

Kuva: Terhi Torikka

Kuuma ja kostea sää on lampaille erityisen raskas, sillä ne jäädyttävät itseään pääasiassa vain suun kautta.

maalla niin, että tämä alue koskettaa maata. Tätä aluetta voi kastella vedellä tai kylmätä esimerkiksi jääpusseilla. Jääpussien käytössä on kuitenkin varottava paleluttamasta ihoa.

Jos runsasvillainen lämpöhalvauspotilas on mahdollista keritä, siitä on apua. Eläin on vain jonkin aikaa pidettävä poissa auringosta, jotta sen iho ei pala.

Nesteytä maltillisesti

Jos eläin suostuu juomaan, sille tarjotaan viileää vettä pienissä erissä. Suuret määrät jääkylmää vettä voivat olla vaaraksi. Jos eläin ei suostu juomaan, eläinlääkäri voi antaa sille suonensisäistä nesteytystä. Tämä voi olla tarpeen myös siksi, että yleensä lämpöhalvaukseen sairastunut eläin

kärsii nestehukasta ja juomattoman eläimen vointi huononee nopeasti.

Lämpöhalvaukseen sairastunutta eläintä on hyvä tarkkailla useampia päiviä sairastapauksen jälkeen mahdollisten jälkitautien varalta.

Lämpöstressi tai lämpöhalvaus voi altistaa nuoret eläimet hengitystietulehduksille. Lypsävillä ja imettävillä stressi altistaa utaretulehduksille.

Ennaltaehkäisy on tärkeää

Lämpöhalvauksen ennaltaehkäisy on tärkeää. Kokemattomille omistajille on kerrottava kuumien ilmojen riskeistä ja varautumissuunnitelmat helteiden, ukkosten ja sähkökatkojen varalle on hyvä tehdä yhteistyössä asiantuntijan kanssa. Varavoimajärjestelmä on aina

KÄÄNNÄ

Laidunhalvaus aiheuttaa kouristelua

Laidunhalvaus liittyy joskus helteisiin ja lämpöhalvaukseen. Halvaus johtuu magnesiumin puutteesta ja aiheuttaa eläimelle kouristuksia. Ilman hoitoa se johtaa nopeasti kuolemaan.

Laidunhalvauksen aiheuttamat kouristukset nostavat kesäkuumalla hyvin nopeasti eläimen ruumiinlämmön hengenvaaralliseksi. Hoitona laidunhalvaukseen on kalsium- ja magnesiumvalmisteiden antaminen eläimelle.

Laidunhalvaus ja lämpöhalvaus tarvitsevat nopeaa hoitoa, joten makaavalle eläimelle, joka ei jaksa nousta ylös tai kouristaa, on aina soitettava eläinlääkäri.

Lieviissä tapauksissa, joissa eläin horjuu, mutta pystyy vielä seisomaan ja nielemään, sille voidaan antaa kalsiumia ja magnesiumia myös suun kautta. Laidunhalvaus etenee nopeasti ja myös muut eläimet ovat vaarassa. Eläimille, jotka eivät ole vielä sairastuneet, voidaan antaa suun kautta magnesiumvalmisteita.

Ennaltaehkäisyä laidunhalvaukseen on magnesiumia sisältävien kivennäisten syöttäminen laidunkaudella, lämpöstressin ennaltaehkäiseminen ja varjosta sekä riittävästä juomavedestä huolehtiminen.

Kuolinsyyn kannattaa selvittää

Valitettavasti aina ei ole mahdollista tai järkevää hoitaa sairasta tai loukkaantunutta eläintä. Makaava lammas tai vuohi, joka ei pääse itse ylös on joko hoidettava tai lopetettava. Oman onnensa nojaan eläintä ei milloinkaan saa jättää.

Lämpöhalvaus ja laidunhalvaus ovat tyypillisiä eläimen äkkikuoleman syitä. Eläin vain löydetään kuolleen ilman edeltäviä oireita. Lammas ja vuohi saaliseläiminä peittävät erittäin tehokkaasti sairauden ja heikkouden oireet. Tämä vaikeuttaa eläinten tarkkailua.

Kuolleen löydetyn lampaan tai vuohen kuolinsyytä on oikeastaan mahdotonta sanoa ilman raadonavausta, jollei selkeitä ulkoisen vamman merkkejä ole. Koska itsestään äkillisesti kuollut eläin voi aina olla merkki koko katrasta uhkaavasta vaarasta, eläinlääkäriin soittaminen tutkimaan kuollut lammas tai vuohi on järkevää.

Kuolleen eläimen voi myös lähettää tutkittavaksi esimerkiksi Eviraan. Tämä yleensä kannattaa, koska omistaja saa tiedon ja huoli vähenee. Myös opiksi on aina otettava. Emme voi tehokkaasti ehkäistä kuolemantapauksia jatkossa, jollemme tiedä, mikä kuoleman aiheutti.

Muista varautua poikkeustilanteisiin

Kesä on kiireistä aikaa, ja moneen asiaan on syytä varautua etukäteen jo ennen laidunkauden alkua. Terveystarkastus ja eläinlääkärin kanssa auttaa myös kesäisten ongelmien ehkäisyssä. Etukäteen on hyvä kartoittaa laidunnuskäytännöt, aitaukset, varjomahdollisuudet sekä vesihuolto. Varautuminen onnettomuustilanteisiin kuuluu jo omavalvonta-asetuksen vaatimuksiin ja pitää olla joka tilalla kirjallisena.

Ruokintasunnitelma on hyvä tehdä yhdessä neuvojan kanssa laidunkautta varten. Kesän reissuja varten täytyy hankkia kotivahdit pitämään eläimiä silmällä. Etälaidunnusta ja maisemanhoitoa suunniteltaessa tulee varmistaa, että eläinten riittävän tiheä tarkkailu osaavan ihmisen toimesta onnistuu. Säähän emme voi vaikuttaa, mutta varautuminen helpottaa oloa myös helteellä.

Kuva: Eila Penmanen

Keritseminen viilentää lampaan oloa, mutta heti sen jälkeen on riski palaa auringossa.

hyvä olla olemassa, mutta välttämättömyyksiä se on tiloilla, joilla eläimet ovat kesällä sisällä ja ilmastointi ja veden saanti on kiinni sähköstä. Jos ilmastointi on koneellista, ilmastointilaitteet täytyy suunnitella niin, että niissä on vikatilanteiden varalle hälytysjärjestelmä, jonka hälytys kuuluu vuorokauden ympäri.

Aina vettä tarjolla!

Juomavesi on aina tärkeää. Erityisesti kesäkuumalla lampaat ja vuohet tarvitsevat paljon raikasta, puhdasta ja viileää vettä. Kuumalla ilmalla vesi pilaantuu nopeammin kuin viileässä, joten vesiasioita täytyy puhdistaa ja vaihtaa useammin. Veden saannista tulee huolehtia ja juottojärjestelmät ja veden puhtaus juomapaikoilla täytyy tarkastaa helteellä useamman kerran päivässä.

Muista varjo, vältä kuljetusta kuumalla

Eläimille tulisi tarjota aina pääsy varjoon. Varjopaikan pitää olla niin suuri, että kaikki lauman eläimet mahtuvat sinne makuulle yhtä aikaa. Puut muodostavat luonnon oman varjon, mutta jos tällaista varjoa ei ole mahdollista järjestää, eläimille täytyy tehdä riittävän suuri katos.

Lampaat suositellaan kerittäväksi keväällä; näin kesähelteillä niillä ei ole massiivista villaa. Toisaalta ohut villakerros hieman viilentää ja estää ihoa palamasta.

Lampaita ja vuohia ei pitäisi käsitellä helteillä kuin korkeintaan aikaisin aamulla ja myöhään illalla. Niitä ei myöskään pitäisi kuljettaa kuumalla ilmalla, ellei ole aivan pakko. Tällöin on tärkeää ilmastoida kulku- ja lepoalueet mahdollisimman hyvin, suunnitella reitti huolella, varata mukaan paljon vettä ja pysäköidä auto aina varjoon. Kuumalla ilmalla eläimet täytyy tarkastaa usein kuljetuksen aikana. Näyttelyt sekä muut tapahtumat tulisi suunnitella niin, etteivät eläimet joudu alttiiksi suorassa auringonpaisteessa seisomiselle ja ettei niiden tarvitse liikkua paljon kovin.

Riemuisa aloitus lampaiden keinosiemennyksessä

Lampaiden keinosiemennys alkoi sujuvasti.
Ensimmäisestä tuontierästä syntyi karitsoita jokaisesta pässistä.

Moisanderin tilalla saatiin keinosiemennyksellä hienoja suffolk-karitsoja.

Mikko Ranta
HH Embryo Oy
mikko.ranta@huitinholstein.net
www.huitinholstein.net

Aloitimme viime vuonna tositoimet lampaiden keinosiemennyksen kanssa. Haimme luvat kuntoon ja toimme erän lampaan spermaa Innovikselta Englannista. Sperma myytiin etukäteisvarauksen mukaan. Mukana oli kahden texel-pässin, dorset-pässin ja suffolk-pässin spermaa.

Erikoisharjoittelija **Elina Heikka** järjesteli ja kokosi tuonnin sekä auttoi aikamoisessa ruljanssissa. Lampaansiemenen terveystodistuksen muuttuminen teetti lisää työtä tuontiin. Synnytimme ensimmäisen pässiluettelon myynnin tueksi.

Härnäripässit apuna

Siemennykset suoritettiin shot in dark

-menetelmällä ja käyttäen härnäripässiä. Seuraavaan siemennyskauteen saakin jo hormoneja, jolloin siemennyksen ajoitus helpottuu.

Tuontipässien lisäksi uuhia siemennettiin Raja-Karjalan Oxford Downin omalla tuontisiemenellä ja Putkisaloon edellisten tuontien siemenellä.

Saimme Hollannista arvokasta opia ja tukea **Martin van Akenilta**. Itse siemennys ja siemenlogistiikka sujui loistavasti ja pystyimme hyödyntämään olemassa olevaa organisaatiota. Innostava ja uusi toiminta oli mukana satempaavaa. Kaikki mukaan lähteneet tilat olivat tyytyväisiä tulokseen.

Karitsoita pukkaa

Keväällä saimme iloisia viestejä syntyneistä keinosiemennyskaritsoista. Kaikista tuontipässeistä syntyi karitsoita ja todellinen tiineystulos oli yli 50 prosenttia. Ensimmäisenä syntyivät suffolkit, sitten dorsetit ja lopuksi

texelit sekä oxford downit.

Poikimakausi ei pidentynyt Moisanderien tilallakaan, vaikka kaikki eläimet eivät tiinehtyneet siemennyksestä. Seuraavasta kiimasta tiinehtyivät kaikki.

Panostaminen jo tähän ensimmäiseen tuontiin ja siemennysten aloittamiseen kannatti sillä nyt syksyllä ollaan jo erilailla etulyönnissä ja jotain opittu viime vuodesta.

Lisää siementä syksyyn

Ongelmana lampaiden keinosiemennyksessä on sperman puute. Olemme hakeneet lupia ja investoineet pässiasemaan. Nyt odotamme innolla aluehallintoviraston (avi) päätöstä saada Suomen ensimmäinen oikea pässiasema pystyyn.

Tuomme syksyllä spermaa huipupässeista Englannista jos löydämme. Sperma-asemalle on tarkoitus

KÄÄNNÄ

myös saada texeliin uutta verta Hollannista.

Ostamme kohta ensimmäiset alkiot ja sitä kautta saadaan lisää siemenmateriaalia. Tautilakien uudistus sekä samoin keinollisen lisäämisen uudet lait ovat sekä selkeyttäneet että tuoneet lisää miettimistä aseman perustamiseen.

Pässiasema hyödyttäisi kaikkia rotuja

Uusi pässiasema auttaisi kaikkia rotuja ja etenkin kotimaisen eläinaineksen myyntiä ulkomaille. Heti kun lupa-prosessi on valmis tiedotamme asiasta ja aloitamme pässien ostot spermankeruuseen.

Edut vaivaa suuremmat

Elävien eläinten tuonti on aina iso riski. Se on kallista ja pahimmassa tapauksessa saadaan katraaseen isoja tautiongelmia.

Tuomalla uutta eläinmateriaalia siemenen tai alkioiden muodossa, vältetään ikäviltä yllätyksiltä. Voimme myös hajoittaa riskiä laajentamalla

pässivalikoimaa ja ottamalla huomioon jalostussuunnittelussa eri ominaisuuksia ja niiden parantamista.

Lampaan suurin etu nautaan verrattuna on, että yhdellä siemenannoksella saadaan monta jälkeläistä. Jos uuhi tekee siemennyksestä pari pässiä ja yhden uuhikaritsan, on lisätty oivallisesti jalostusmateriaalia ja siemenkulu on lähes olematon per karitsa.

Tullut jäädäkseen

Lampaiden keinosiemennys on tullut jäädäkseen ja kehittyä joka siemennyskaudella paremmaksi. Jos olet kiinnostunut toiminnasta, ota reilusti yhteyttä meihin. Keinosiemennys ei ole ydinfysiikkaa vaan seuraa eläinten luonnollista lisääntymistä antaen etuja ja onnistumisia.

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut kerintäkoneille ja tarvikkeille!

Rantsilta kaikki tuotteet helposti ja vaivattomasti kotiovellesi!

rantsi

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämaan päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammasta- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Tukkeutuneet vetimet

Ann-Helena Hokkanen, ELL, maatalousyrittäjä,
Savonia AMK, Eläinterveyden tekijät -hanke, ann-helena.hokkanen@helsinki.fi

Kysymys: Olemme huomanneet karitsoinnin jälkeen vedinkanavan olevan tukossa muutamilla uuhillamme. Maitoa olisi runsaasti, mutta se ei pääse ulos. Sormin tunnusteltaessa kanavan sisällä vetimen puolivälissä tuntuu pieni kovettuma, aivan kuin jokin tukkisi vedinkanavan. Utaretulehduk-selle tyypillisiä patteja lohkossa ei tunnu.

Lypsäminen tai karitsoiden imeminen ei saa tukkeumaa poistumaan. Lohko täyttyy maidosta ja lopulta surkastuu, kun se ei pääse tyhjenemään.

Onko uuhien poisto ainoa lääke tähän vaivaan? Entä miten sen saisi ennaltaehkäistyä?

Vastaus:

Uuhilla on joskus vedinkanavan tukkona ”herne” eli pieni pallo kudosta väärässä paikassa vedinkanavas-sa. Harvemmin vetimen tukkii maitokivi. Eläinlääkä-ri kannattaa aina pyytää paikalle tutkimaan tällainen uuhi, koska usein vedinkanava on mahdollista avata toimenpidettä varten tarkoitettulla vedininstrumentilla. Varjopuolena tässä toimenpiteessä on se, että uuhet ovat herkkiä utaretulehdukselle. Siksi ennaltaehkäise-vä lääkitys voi olla paikallaan.

Toisaalta maidon pakkautuminen tukossa olevaan utarelohkoon ja nälkäiset karitsat aiheuttavat myös utare-

tulehduksia. Vedintukoksen hoito ja ennuste ovat aina tapauskohtaisia, mutta yleensä avaamisen yrittäminen kuitenkin kannattaa. Jos tukoksen avaaminen ei onnis-tu tai ei ole järkevää, uuhelle kannattaa antaa kipulää-kettä, koska maidon pakkautuminen aiheuttaa kipua.

Ennaltaehkäisyä tähän vaivaan ei varmaankaan ole, koska tapaukset ovat niin yksittäisiä. Vamma ve-timessä voi toki altistaa tukokselle, koska ”herne” voi olla arpikudosta. Siksi karitsojen lisäruokinnan aloitta-minen tarpeeksi ajoissa on hyväksi, etteivät nälkäiset jälkeläiset nyhdä ja vedä emänsä vetimiä.

Kysy lampaiden ja vuohien terveydestä!

Eläinlääkärit ja neuvojat vastaavat. Mietyttääkö jokin oman katraan terveydessä? Oliko eläimellä outoja oireita? Toistuuko sama ongelma tilalla vuosittain? Kuvaile ongelma mahdollisimman tarkasti mutta tiiviisti ja lähetä se toimitukseen (terhi.torikka@gmail.com). Saat siihen vastauksen eläinlääkäreiltä, jotka perehtyvät ongelmaasi. Kysymys ja vastaus julkaistaan lehdessä, halutessasi ilman nimeä.

REHU-ÄSSÄ OY

- LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.
- NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

OSTETAAN LAMMASTA JA KARITSAA.

Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

Tilateurastamo Kouvolassa

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh.040 578 6317

Puh.040 524 9629

Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

Teurastamo lammasterveydenhuollon apuna

Tuttu juttu on, että lampaiden lihintarkastuksesta teurastamoilla vastaa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran tarkastuseläinlääkäri. Vähemmän lienee pohdittu, kuinka elinkeino voisi hyötyä teurastamolta saamastaan palautteesta.

Teksti ja kuvat **Tuula Hyyrynen**
Tarkastuseläinlääkäri, Evira

Yritän tässä artikkelissa kuvata tiivistetysti tarkastuseläinlääkärin viranomaistehtävät lammasteurastamolla painottaen asioita, jotka voisivat palvella alkutuottajaa ja lammasterveydenhuoltoa. Samalla yritän valottaa niitä lukuisia toimia, joihin teurastamotoimijan tulee venyä.

Teurastamot valvovat ensisijaisesti itse toimintaansa

Laitos (teurastamo ja leikkaamo) vastaa omasta toiminnastaan ja sen valvonnasta. Tätä varten se on laatinut omavalvontasuunnitelman. Omavalvontasuunnitelma kattaa koko laitoksen toiminnan.

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää tällä hetkellä

1. vaarojen arvioinnin ja kriittisten hallintapisteiden määrittämisen (HACCP -järjestelmä),
2. tukijärjestelmän (jossa on kuvattu laitoksen hyvät toimintatavat tuoteturvallisuuden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi) ja
3. toimintaohjeiston teuraseläinten suojelemiseksi vältettävissä olevalta kivulta sekä
4. henkilökunnan hygieni- ja omavalvontakoulutuksen. Omavalvontasuunnitelma on elävä dokumentti, jota päivitetään ja kohennetaan jatkuvasti toimintojen ja elinkeinolle asetettujen vaatimusten muuttuessa.

Tarkastuseläinlääkäri valvoo omavalvonnan toimivuutta päivittäisten lihintarkastuskäyntien yhteydessä ja erillisillä laitosvalvontakäynneillä. Hän puuttuu käynneillä ilmeneviin epäkohtiin kehoituksin, tarvittaessa kielloin ja määräyksin. Lihantarkastus

Karitsan teurasruhoja, joista yhdellä poikkeava rasvan väri (keltaisuus).

ja viranomaisvalvonta ovat laitoksille maksullista. Päämääränä on taata turvallinen elintarvike kuluttajille, turvata eläinten hyvinvointi laitoksella ja estää tarttuvien tautien leviäminen eläimiin ja ihmisiin sekä ympäristön saastuminen.

Eläinsuojelu teurastamolla

Tarkastuseläinlääkärin toimivalta eläinsuojeluasioissa rajoittuu teurastamoalueelle. Käytännössä tämä on

eläinkuljetusten valvontaa laitoksen pihassa, navetan tai odotustilan olosuhteiden ja eläinten hoidon ja käsittelyn sekä tainnuttamisen onnistumisen seuranta. Eviran määräyksen mukaan kunkin tarkastuseläinlääkärin tulee tarkastaa vuosittain tietty määrä kaupallisia eläinkuljetuksia vuodessa ja raportoida ne Elvi-tietokantaan. Kaikkiin eläinkuljetuksissa havaittuihin epäkohtiin tulee tuki puuttua ja antaa vähintään ohjeistusta. Pahasti

”Lihantarkastus ei ole ruumiinavaus, mutta parhaimmillaan se voi antaa tilalle arvokasta tietoa tautien esiintymisestä.”

loukkaantunut eläin voidaan joutua lopettamaan eläinsuojelullisista syistä.

Eläinten suojelemiseksi kaikelta vältettävissä olevalta kivulta laitos on joutunut tekemään lopetusasetuksen mukaisen toimintaohjeiston. Isoilla teurastamoilla on nimetty hyvinvoinnista vastaava henkilö. Kaikkia teurastamoja koskevat vaatimukset odotustilojen rakenteesta ja rakenteiden kunnontarkkailusta, eläinten hoidosta ja säännöllisestä seurannasta näissä tiloissa. Teurastamolla tulee lisäksi olla kirjalliset ohjeet eläinten käsittelystä sekä tainnuttamisen ja piston kuvaukset. Tainnutusvälineiden kunnan tarkastus ja huolto tulee kuvata ja kirjata. Tietty määrä tainnutuksia valvotaan tarkemmin ja näistä pidetään kirjaa.

Teurastamolle tulevat likaiset tai aliravitut eläimet saattavat herättää epäilyn eläinsuojelullisesti epäkohdasta tuotantotilalla. Tarkastuseläinlääkäri voi ottaa yhteyden tilaan, ja vakavammissa tapauksissa hänen tulee ilmoittaa havaintonsa aina myös alueen eläinsuojelusta vastaavalle eläinlääkärille, jotta eläinten hyvinvointi alkutuotantopaikalla voidaan varmistaa. Lantaisista eläimistä tehdään lisäksi ilmoitus alueen aluehal-lintovirastoon.

Eläintaudit ja lääkitykset tiedoksi ketjuinformaatiolla

Alkutuottajan tulee toimittaa tiedot tilan ja alueen eläintautitilanteesta ja teuraaksi tulevien eläinten lääkityksistä viimeisen kolmen kuukauden ajalta ketjuinformaatiolomakkeella. Aikaisemmat hylkäykseen johtaneet lihan tarkastuslöydökset ja vierasainelöydökset (mikrobilääkejäämät) tulee myös kirjata tälle lomakkeelle.

Tarkoitusta varten Eviran internet-sivuilla on sähköisen asiakirjan malli (Alkuperätilalta teurastamoon toimitettavat tiedot). Sitä on arvosteltu ja siinä on varmasti kehitettävää. Joillakin lammasteurastamoilla onkin käytössä naudan ketjuinformaatiolomakkeen kaltainen kaavake, jonka etu on, että siinä kysytään tiettyjen tautien (sal-

monella, EHEC) esiintymistä. Tällöin voi kuitenkin jäädä tauteja tai oireita ilmoittamatta, koska lampailla ei ole nautarekisteri Nasevan kaltaista järjestelmää, jonne hoitava eläinlääkäri voisi tehdä kirjaukset.

Ketjuinformaatiolomakkeella kannattaa ilmoittaa mahdollisimman tarkkaan kaikki taudit ja myös asiat, joiden ei itse koe tai tiedä vaikuttavan lihan elintarvikekelpoisuuteen (esimerkiksi laihtuminen ilman näkyvää syytä, tuotannon lasku, syntynyt runsaasti heikkoja karitsoita, ollut keskenmenoja). Tällöin on varmempaa saada ketjuinformaatiopalaute, jossa kyseiseen tautiin tai oireeseen otetaan kantaa.

Teurastamolla otetaan eläintautinäytteitä

Tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden (TSE) varalta näytteenottoa on vähennetty. Tällä hetkellä teurastamolla TSE-näyte otetaan yli 18 kuukauden ikäisistä itsestään kuolleista tai lopetetuista ja neurologisesti oireilevista sekä kuihtuneista lampaista. Näytteitä tutkitaan hyväksytyssä laboratoriossa kahdesti viikossa. Ruho ja teuraseläimen muut

osat ovat karanteenissa vastauksen tuloon saakka.

Teurastamotoimijan tulee ottaa omakustanteisesti vuosittain vierasainevalvontanäytteitä tutkittavaksi mikrobilääkejäämien varalta 0,2 prosentin teurastetuista eläimistä. Lisäksi tarkastuseläinlääkäri voi ottaa epäilynäytteitä. Epäilynäytteiden ottaminen johtaa teurasruhon karanteenissa pitoon vastauksen saamiseen saakka. Lisäksi lammasteurastamo ja -leikkaamo joutuvat ottamaan vuosittain tietyn määrän näytteitä salmonellan varalta, ilman tautiepäilyä.

Teurastamolta voidaan pyytää myös otettavaksi näytteitä taudinsyyn selvittämiseksi. Kustannuksista luonnollisesti vastaa tällöin alkutuottaja. Näytteenotoista on syytä olla hyvissä ajoin yhteydessä tarkastuseläinlääkärin, jotta näytteet saadaan otettua ja lähetettyä mahdollisimman tuoreina tutkittaviksi.

Teuraserä kannattaa suunnitella huolella ja hyvissä ajoin

Monet tuottajat tuovat eläimensä itse teurastamolle ja auttavat lammaskuorman purussa teurastamon odotusti-

KÄÄNNÄ

Pieniä maksamatoja maksan pinnalla.

laan tai navettaan. Mahdollisten taudinaiheuttajien leviämisen ehkäisemiseksi teurastamokäyntiin pätee samat ohjeet kuin mihin tahansa tiläkäyntiin (48 tunnin sääntö, vaatteiden, jalkineiden ja kuljetuskaluston renkaiden pesu ja desinfiointi). Kuljetusliikkeen kanssa on syytä sopia etukäteen, kuka eläimet teurasautoon siirtää ja missä kuormaus tapahtuu.

Teuraslampaan tulee olla asianmukaisesti merkitty ja ilmoitettu hyvissä ajoin teurastamolle. Sillä on huolella täytetty ketjuinformaatiolomake. Se on puhdas, lyhytvillainen ainakin kaulan ja vatsan alta ja terve sekä lääkitysten varoajat ovat menneet ohi. Se on kuljetettu teurastamolle tutussa laumassa. Ihanne on, että lauma saa rauhoittua muutaman tunnin odotus-tilassa ennen teurastuksen alkamista. Hyvissä olosuhteissa lauma käy usein makuulle. Lampailla tulee olla tarjolla puhdasta vettä ja imukykyiset aluset. Laumaa ja yksittäisiä lampaita käsitellään rauhallisesti.

Koiraeläimen heisimadon kystamuoto lampaan maksassa.

Lihantarkastus ja siitä alkutuo- tantotilalle annettu palaute

Kaikille teurastettaville lampailla tehdään elävänä tarkastus (ante mortem -tarkastus) aikaisintaan 24 tuntia en-

nen teurastusta. Vähintään 10 prosenttia eläimistä katsotaan liikkeesä. Laumaeläimenä lammas peittää oireensa mahdollisimman pitkään, myös teurastamolla. Elävänä tarkas-

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

tuksessa pyritään löytämään yksilöt, joiden voinnissa tai ryhmäkäyttäytymisessä on huomautettavaa ja jotka vaativat erityisjärjestelyjä (esimerkiksi eristäminen, teurastusjärjestys). Tarkastuksessa katsotaan, ettei eläimissä ole merkkejä tarttuvista taudeista ja että ne ovat puhtaita. Kuljetuksessa loukkaantunut, sairaaksi epäilty tai toista kohtaan vihamielisesti käyttäytyvä eläin eristetään muista.

Varsinainen lihan tarkastus kattaa ruhon ja eläimen muiden osien tarkastuksen. Työvälineet ovat ensisijaisesti näkö-, tunto- ja hajuaisti sekä puukko. Ruhoista voidaan ottaa näytteitä laboratoriotutkimuksiin. Tarkastuksessa määritetään lihan ja muiden syötävien osien elintarvikekelpoisuus. Lihantarkastus ei ole ruumiinavaus, mutta parhaimmillaan se voi antaa tilalle arvokasta tietoa tautien esiintymisestä. Huolella täytetty ketjuinformaatiolomake auttaa tarkastuseläinlääkäreä kiinnittämään huomioita sellaisiin asioihin, jotka eivät vaikuta lihan tarkastuspäätökseen, mutta voivat antaa tilalle tietoa ja olla apuna esimerkiksi näytteenottojen ja ruokinnan suunnittelussa.

Tila saa palautteen yksittäisissä ruhoissa havaituista löydöksistä lihan tarkastuspäätöksessä. Teurastamon ilmoittamat ruho-kohtaiset punnitukset ja mahdollisesti laatuluokitustulokset sisältyvät päätökseen.

Laitoksen hygieniää valvotaan riskiperusteisesti

Teurastamon ja sen yhteydessä olevan leikkaamon hygieniää valvoo toimija oman omavalvonta-suunnitelmansa mukaisesti. Laitoksille on määrätty laitosvalvoja. Usein tämä on sama kuin lihan tarkastuksesta vastaava tarkastuseläinlääkäri. Laitosvalvoja laatii kullekin valvomalleen laitokselle vuosittain laitoskohtainen, riskiarvioon perustuvan valvontasuunnitelman, joka sisältää säännöllisen valvonnan ja erilliset laitosvalvontakäynnit, näytteenottosuunnitelman sekä valvonnan aikataulutuksen koko vuodelle.

YHTEENVETO

Vastuullinen teurastamatoimija joutuu työskentelemään moninaisten asioiden kanssa ja kehittämään jatkuvasti toimintaansa vastaamaan kovenuvia vaatimuksia. Työhön sisältyy roima annos asioiden kirjaamista. Uskon kuitenkin, että moni asia muuttuu huomaamattomaksi rutiiniksi ja on sen jälkeen tiedon muistiinmerkittäminen sekä takuu siitä, että lammas teurastamolla saa arvoisensa ja asiallisen käsittelyn eikä saatavaa tuotetta pilata epäonnistuneella eläinkuljetuksella, teurastettaessa, paloiltaessa ja pakatessa tai elintarvikekuljetuksissa.

Teurastaja ja tarkastuseläinlääkäri näkevät eläimen sisälle. Dokumenttina teurastamokäynnistä tuottajalta saa lihan tarkastuspäätöksen, joka tulevaisuudessa toivottavasti sisältää entistä enemmän tietoa teuraseläinten laadusta, sairauksista tai muista löydöksistä. Nämä tiedot voivat suunnata tilakohtaista lammasterveydenhuoltoa keskittämään sillä hetkellä tärkeimpiin asioihin. Lammasterveydenhuollon kehittämisessä tarvitaan kaikkia ketjun lenkkejä.

Lammas- ja vuohikerhot

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.
pj. Heli Kärrä, puh. 045 349 9399, heli.karna@gmail.com
siht. Pia Makkonen, Joutsenontie 823, 54230 Nuijamaa, puh. 041 432 4837, piiamakkonen@hotmail.com
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.
siht. Sini Hakomäki, puh. 050 546 9937, sini.hakomaki@mbnet.fi,
Järventie 12, 61410 Ylistaro as., posti: Milla Alanco,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit
puh.joht. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428,
viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450
Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y.
siht. Petri Leinonen, Mälikierintie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477,
petri.leinonen@elomestari.fi,
8. Pirkanmaan Lammaskerho
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit
siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144, pk.lampurit@gmail.com
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team
siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä,
puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
12. Satakunnan Lammaskerho
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki,
puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y.
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkialontie 172, 58900 Rantasalmi,
puh. 050 340 5130
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.
siht. Mikko Näri, Kabbörentie 393, 07750 Isnäs,
puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho
siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721,
katri.maki@pp1.inet.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f.
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska fårförening r.f.
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826,
sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y.
siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huissi 050 339 0401,
marita.ollila@netikka.fi

Lineaarinen rakennearvostelu lampailla

Lineaarista arvostelua on toteutettu Suomessa lypsylehmillä jo 1980-luvulta lähtien ja lihakarjalla vuodesta 2001. Lampailla arvostelua ei vielä ole.

Teksti ja kuva

Marja-Leena Puntila

Marja-leena.puntila@surffi.net

Lihakarjan rakennearvostelu perustuu tanskalaiseen malliin, jossa rakenteen kuvaamiseen käytetään lineaarista asteikkoa 1–9. Lihakarjan arvostelu uudistettiin vuonna 2008 sekä tänä vuonna edelleen. Rakennearvosteltavien eläinten tulee olla vähintään vuoden ikäisiä. Ominaisuudet voidaan jakaa varsinaisiin rakenneominaisuuksiin sekä lihakkuusominaisuuksiin.

Faba Jalostuksen jalostusneuvot tallentavat rakennearvostelun tulokset suoraan tietokantaan, jonka jälkeen tiedot ovat näkyvissä eläimen kantakirjatodistuksessa. Lisäksi jalostusneuvoja tulostaa tilalle arvosteltujen eläinten rakennepisteet ja tarvittaessa koko karjan rakennearvostelujen

yhteenvedon. Rakennearvostelun lopuksi arvostelija antaa eläimelle kokonaisarvosanan. Hyvä arvosana edellyttää hyvää rakennetta, rotityypillisyyttä sekä oikeaa sukupuolileimaa.

Suomessa alkua 1996

Belgiassa yhdistettiin sekä rungonmitat että lineaarinen arvostelu lampailla 1993. Tanskassa lammastarkkailuun lineaarinen arvostelu otettiin mukaan vuonna 1994.

Suomessa lammas- ja vuohineuvojen koulutuspäivillä Jokioisilla vuonna 1996 käytiin läpi tanskalaisen lineaarisen arvostelun perusteita valinnassa piirroksia ja sanallista kuvausta apuna käyttäen. Kentällä tehtiin myös parilla tilalla lineaarisen arvostelun kokeiluja. Allekirjoittaneen artikkeli löytyy Lammas- ja vuohilehdestä (3/2001) otsikolla: Lampaiden lineaarinen arvostelu – jalostusvalin-

nan kohteeksi?

Jalostusvaliokunnassa käsiteltiin syksyllä 1996 myös rakennearvostelua ja MTT:n puolelta oli toivomuksena että rungon mittaukset aloitettaisiin kentällä isoimmissa katraissa. Tehtävän suorittajaksi toivottiin saatavan yliopiston gradu-työntekijä. Toisena vaihtoehtona mainittiin mittausten tekeminen lammasneuvojen voimin aivan kuten FABAssa (silloinen Suomen Kotieläinjalostusosuuskunta). Tavoitteena oli luoda kenttäaineiston pohjalta eri roduille optimikoko ja tyyppi-tavoitteet. Niinikään pohdittiin rakennearvostelu - kenttätietojen samoin kuin ultraääni-mittaustulosten käyttämistä hyväksi kantakirjavaatimusten uusimiseen.

Vuosina 1997–1999 MMM rahoitti MTT:ssä toteutettua tutkimushanketta ”Lampaan lihantuotanto-ominaisuuksien mittaaminen ja jalostusohjelma”.

JATKUU SIVULLA 42

Meillä ja muualla tutkittua

Johanna Alamikkotervo teki vuonna 1996 gradutyönsä Pelson lampolan karitsojen lihakkuudesta. Parhaiten ruhon lihakkuutta (EUROP-luokitus) kuvasivat rungonmitoista eri leveysmitat eli rinnan, lanteen ja paistien leveys.

MTT:n tutkimuksessa (1997–1999) joka liittyi lampaan lihan- tuotanto-ominaisuuksien mittaamiseen, osa karitsoista (126 kpl) leikattiin teurastuksen jälkeen kudososiinsa Lihateollisuuden tutkimuskeskuksessa.

Paistin ympärys kuvaavien

Parhaiten lihamäärää kuvasi paistin ympärys, seuraavaksi paistin leveys ja selkälihaksen syvyys, sekä rinnan leveys. Ruhon arvokainta osaa, selkää ja paisteja, kuvasivat parhaiten edelliset paistin mitat mutta myös selkälihaksen syvyys.

Ruhosta mitattuna rungon, reiden ja säären pituuden korkeahkot negatiiviset geneettiset yhteydet uä-lihasmittaan antoivat viitteitä siitä, että korkeajalkaiset ja pitkärunkoiset eläimet periyttävät pienempikokoista selkäliahasta. Samoin pitkäpotkaisilla ja pitkärunkoisilla oli huonompi laatuluokka.

Rungon mitoista rinnan, paistin ja lanteen leveys kuvasi parhaiten elävän eläimen muotoluokitusta (EUROP) suomenlampailla

Islannissa etusääriluun pituus merkitsee

Islantilaisten hyvin perusteellisten elävän eläimen ja ruhon laatu- tutkimusten perusteella lyhytjalkaiset ja leveät eläimet ovat lihak-

kaampia ja siis ruhoina pyöreämpiä. Islannissa on myös vahvasti painotettu etusääriluun (tibia) pituuden merkitystä, koska se on helposti mitattavissa elävältä eläimeltä ja sillä on korkea periytyvyysaste (ei mukana näissä mittauksissa). Pitkät etusääriluut eli pitkäkoipiset eläimet olivat ruhoina pitkiä ja kapeita, ja ovat yhdistyneenä myöhäiseen teuraskypsyyteen.

Lantio vaikuttaa poikimisten sujuvuuteen

Belgalaisissa rungonmittojen tutkimuksissa nuorilla Texel-uuhilla korkeimmat periytymisasteet (0.40–0.50) oli saatu elopainolle, säkäkorkeudelle ja rinnanympärykselle. Elopainolla oli vahva geneettinen yhteys rungon pituuteen, rinnan mittoihin ja lantion leveyteen.

Norjassa karitsointivaikeuksien pääsyynä pidetään lantion (lautasen) muotoa ja muita ulkoisia rakenneominaisuuksia. Lantion leveydellä itsessään ei ole liiemmin vaikutusta karitsointivaikeuksiin. Sitävastoin matala- ja lyhytrunkoisilla uuhilla, joilla on leveä lautanen, esiintyy karitsointivaikeuksia.

Meillä lihakarjalta arvostellaan sekä lantion leveys ja pituus sekä lantion kulma, jonka toivotaan olevan hieman laskeva. Lantion rakenteella on suuri vaikutus poikimisten helppouteen.

Pelson siitospässien mittaukset

MTT:n tutkimusyhteistyö Pelson vankilatilan lampolan kanssa päättyi vuonna 1996. Lammas & vuohi -lehden edellisessä numerossa kerrottiin tutkimuksen päätteeksi tehtyjen mittausten tuloksista uuhien osalta. Myös siitöskäytössä olevat pässit mitattiin.

Pässeistä otettiin ultraäänimitat ja rungon mitat, uuhien mittoihin lisättyinä paistin ja lanteen leveydet. Alla olevasta taulukosta näkyvät pässien koon tulokset. Pässien rungonmittojen sanotaan yleisesti olevan noin 15 prosenttia uuhien mittoja suurempia.

Vanhemmilla päseillä on iso joukko tyttäriä, jotka ovat artikkelin ensimmäisessä osassa esitettyjen taulukoitten uuhiryhmissä.

Poikkeuksellisen kookas Tenori

Poikkeuksellisen suuri kooltaan ja raameiltaan oli Tenori (nimi liittyy synnyintilaan Talvelaan), 3½-vuotiaana lihaksen paksuus oli 42 mm ja elopaino 134 kiloa. Rinnanympärys ja paistin sekä lanteen leveys olivat toisia suurempia.

Lihalinjan päseistä samanikäiset Voltti ja Jyty olivat vasta puolitoistavuotiaita, joten elopainot olivat muita alhaisempia kuin myös rungonmitat. Nämä pässit eroavat raameiltaan jo nuorena toisistaan. Toinen on korkea ja pitkä, toinen leveämpi.

Turkislinjaiset pienempiä

Vanhemmat turkislinjan pässit olivat selvästi pienikokoisempia, mutta täytyy muistaa että tarkkailukotraista turkistyyppisten pässien löytäminen osoittautui vaikeaksi. Valinnassa tuli korostetusti esille turkistyyppin ominaisuudet enemmän kuin koko.

Tenori.

Viimeisimmistä turkislinjalle valtuista päseistä Kamu osoitautui kookkaaksi ja raamikkaaksi kaikin puolin, mutta haluttuja turkisominaisuuksia sillä ei oikein ollut.

Musta pässi Laku oli kooltaan aivan omaa luokkaaansa. Pelson harmaat pässit olivat alun alkaen Pertti Hankoselta lähtöisin. Geenipankin perustamisen aikoihin harmaita lampaita oli maassamme harvanlaisesti.

Pelson isäpässien uä- ja rungon mitat v. 1996

LIHALINJA											
Nimi	Korva-numero	Synt. vuosi	uä lihas	uä rasva	Rungon pituus	Säkä-korkeus	Taka-korkeus	Rinnan-ypärys	Paistin leveys	Lanteen leveys	Elo-paino
Mosse	5295	1992	39,0	5,0	81,0	80,0	78,0	115,0	30,0	19,5	106
Juntti	60	1992	34,5	4,0	87,0	78,0	81,0	114,0	31,0	19,1	110
Tenori	3030	1993	42,0	5,5	86,5	79,0	79,0	128,0	33,0	20,5	134
Pontus	144	1994	40,0	6,0	81,0	74,5	77,0	112,0	29,7	19,0	110
Voltti	1916	1995	33,5	4,0	76,5	73,0	75,5	109,0	30,7	16,1	99
Jyty	530	1995	31,0	2,0	79,0	79,0	80,0	100,5	26,0	15,7	83
VILLA- JA TURKISLINJA											
Ratto	5921	1993	34,0	4,5	87,5	77,0	79,0	121,0	34,5	16,7	116
Epeli	22	1995	34,5	4,5	79,0	75,0	81,0	108,5	28,5	14,5	93
Kamu	1141	1994	43,0	5,0	86,5	75,0	75,5	113,0	32,5	17,5	116
Seru-Fur	1410	1991	31,0	2,0	85,5	68,5	75,5	101,0	26,5	16,2	85
Risto	7966	1993	34,5	5,0	72,5	72,0	72,0	112,5	30,5	17,0	72
VÄRILLISET											
Mustat											
Laku	6	1994	35,5	3,0	80,5	77,0	75,5	115,0	29,5	16,6	100
Hessu	6922	1995	30,0	4,0	79,0	73,0	76,5	106,0	26,8	15,0	81
Ruskeat											
Riski	63	1994	32,5	3,0	76,0	71,0	75,5	103,5	28,7	15,0	83
Ventti	6407	1994	29,5	2,0	70,0	71,0	73,5	99,0	28,0	14,5	73
Harmaat											
Immo	1268	1992	31,0	3,0	77,5	70,5	73,0	100,0	26,0	14,8	78
Tanu	7206	1995	30,0	3,0	73,0	69,5	68,0	96,0	24,5	13,0	71

Tämä tutkimus suoritettiin karitsoilla, ja se on pohjana nykyiselle jalostusohjelmalle.

Rakennearvostelu jalostusvalinnan kohteeksi

Ulkomaisissa tutkimuksissa muun muassa pihvikarjalla ja lampailla otaksutaan lineaarisilla mittauksilla ja niiden yhdistelmillä olevan yhteyttä hedelmällisyys- kuin myös tuotanto-ominaisuuksiin (vuonuekoko, kasvu).

Tästä syystä rakenteen arvostelu pisteitten ottamista jalostusvalintaan lihan tuotanto-ominaisuuksien rinnalle kannattaisi nyt vuosien kuluttua uudelleen pohtia.

Villan ja emo-ominaisuuksien indeksit uupuvat

Meillä on lihan tuotanto-ominaisuuksien jalostusohjelma, joka sisältää 4 kuukauden painon ja uä-mitat. Näistä koostuu yhdistelmäindeksi (BLUP). Lisäksi erikseen voidaan laskea elävän eläimen EUROP-indeksi niille eläimille, joille arvostelu tehdään.

Kauan kaivattu emo-ominaisuuksien

siin perustuva indeksi kuin myös suomenlampaan villaindeksi puuttuvat edelleen. Elävä Europ on silmämääräinen lihakkuuden arvostelu (edestä, keskeltä, takaa), joka ei sellaisenaan kohdistu yksityiseen eläimen rungon kohtaan kuten pituuteen, lantion leveyteen jne.

Meillä on monenlaista osaamista ja tutkimustuloksia rakennearvostelujen aloittamiseksi.

Yhteistyömahdollisuuksia Faban kanssa?

Yhteistyömahdollisuudet Faba Jalostuksen kanssa olisi syytä tutkia. Rakennearvostelu voisi olla osin mittauksiin, osaksi pisteisiin perustuvaa. Pihvirotujen lineaarisesta rakennearvostelusta olisi meillä paljon opittavaa, etenkin liharotulampaitten arvostelussa.

Tärkeätä olisi saada kullekin rodulle tyyppimääritykset. Liiallinen kasvun korostaminen valinnassa johtaa liian isoihin eläimiin, jotka eivät välttämättä ole taloudellisesti parhaita mahdollisia.

Seija Paananen Pinja-kutun seurassa.

Nainen vuohikuv

Lammas & vuohi -lehti on jo useasti saanut nauttia hienoista vuohiotoksista muun muassa viime numeron kannessa. Kuvien takana on kuortanelainen vuohiharrastaja Seija Paananen.

Terhi Torikka

Tässä lehdessä Seija Paananen otokset ovat laajentuneet lampaisiinkin, kansikuva on jälleen hänen kamerastaan. "Kaverin pullokaritsa Jarmo on ollut veikeä kuvattava."

Kuvaaminen on paikallislehden sivunvalmistajana työskentelevälle Paanaselle harrastus. "Eläinten kautta innostuin kuvaamisesta. Ensin hevosista, sitten myös vuohista", Paananen kertoo.

Työssään hän kuvaa silloin tällöin.

Tilavierailut kiinnostavat

Vuohitiloista Paananen on kuvannut Saloniemellä ja Ollilassa. "Tykkäisin kuvata muillakin vuohitiloilla, jos vain aikaa olisi."

Hän kuvaa omaksi huvikseen, eikä ota tilakäynneistä maksua. Tilat saavat halutessaan kuvat käyttöönsä.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

Vuohenmaitosaippua tuoksuina naturel, kaura/hunaja sekä omena 7€

Vuohiaiheinen muki 8 €

T-Paidat aikuisten viininpun. M-L-XL 10 €, lasten 92-98-104-116-128 6 €

Lypsykutun ruokinta- ja hoito-opas 13 €

Pronssinen kaulakoru 20 €

Vuohi pehmolelut 6,5 €

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.

Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

Kuva: Rauli Paananen

ien takana

Vuohet ovat kuvaajan mielestä helpompia kohteita, kuin liikkeissään nopeammat hevoset. ”Tosin niiden kanssa pitää olla kyykyssä ja kame-
raa tullaan helposti syömään lähiku-
via ottaessa.”

Sitkeyttä vaativa elinkeino

Vuohi-innostus taas syntyi *Ulla-Maija Aaltosen* teoksesta Kuttu ja kutunpi-
to. ”Silloin asuimme vielä kaupun-

gissa, mutta päätin että vuohia pitää joskus saada.”

Mahdollisuus vuohien pitoon tuli mummolaan muuttamisen myötä. Vuonna 1997, navettaremontin jäl-
keen, tulivat ensimmäiset vuohet. Siitä lähtien niitä on aina ollut 2-4. Nyt jäljellä on kaksi lemmikkiä, joi-
ta ei lypsetä.

Paananen on ollut pitkään muka-
na vuohiyhdistyksessä ja tutustunut sitä kautta vuohituottajiin. ”Maatalo-
us kiinnostaa kovasti. Vuohitalous ei ole helppo elinkeino, siinä vaaditaan sitkeyttä”, Paananen toteaa.

Itse tuotettu maito houkuttaa

Vuohiharrastaja käyttäisi mielellään vuohenmaitoa, mutta omat kutut ei-
vät ole lypsyssä, eikä lähellä ole vuo-
hitiloja joilta voisi ostaa.

Lypsykutun hankinta on siis har-
kinnassa. ”Pitäisi saada talliin tilaa lypsypöydälle.”

Aiempiä lemmikkejään hän lypsi. Ponin tultua taloon aika ei enää riit-
tänyt. ”Käytin silloin maitoa lähinnä juustoihin ja pannukakkuun. Rasvai-
suuden takia en juonut sitä”, Paana-
nen kertoo.

Nyt muutamaa vuotta myöhemmin ravitsemussuositukset ja mieli ovat muuttuneet. ”Maidon terveellisyys
muut edut voittaisivat rasvaisuuden. Olisi ihana käyttää itse tuotettua.”

Vuohien kesä 2014

Vuohia näkee kesällä paitsi tilojen laitu-
milla, myöä ainakin Okra-näyttelyssä Ori-
päässä.

Varma paikka vuohien ja vuohi-ihmis-
ten kohtaamiseen on Ilmajoen Lammas-
ja vuohijalostuspäivät 12.-13.9. Päivien
yhteydessä on myös vierailu Vatajarannan
vuohitalalle ja seminaari vuohista.

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, jani.sivunen@netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila

040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi

045 808 2600, suviande@gmail.com

Sihteeri

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Milla Alanco, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Ari Aaltonen, Kirkkonummi 040 543 3810,

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jaakko Niemi, Kurikka 044 564 8522,

jaska@vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, ervaisan@gmail.com

Varajäsenet

Tytti Stähle, Nuuttilanmäki

Jukka Luukkonen, Kytäjä

Emma Tuominen, Kytäjä

Susanna Kujala, Panelia

Markus Koivisto, Kihniö

Minna Saranpää, Seinäjoki

Laura Toivonen, Laitila

Mirva Seppä, Kauhajoki

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssi-
teenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi
sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja
jalostusta sekä vuohien ja vuohitalous-
tuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdis-
tyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki
vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohi-
taloustuotteista kiinnostuneet harrastajat
ja ammattilaiset.

Kuva: Seija Paananen

Kainuunharmaasta kebabiksi

Parhaan katteen lihalle saa myymällä sen ruoka-annoksina, toteavat loimaalaiset Satu ja Jukka Uusitalo. Pariskunta on maaliskuusta lähtien kiertänyt myymässä karitsanlihaa ja siitä valmistettuja annoksia myyntivaunusta. Menun erikoisuus on karitsakebab.

Terhi Torikka

Kainuunharmaasta tehtyjä ruoka-annoksia myyvä vaunu on otettu erittäin positiivisesti vastaan.

”Monen ikäihmisenkin ennakkoluulot lammasta kohtaan ovat väistyneet kun olemme maistattaneet karitsamakkaraa”, Satu Uusitalo Ylijärkiön tilalta kertoo.

Innokkaimpia asiakkaita ovat nuoret aikuiset sekä lapsiperheet.

Uusitalo kertoo monen mainitsevan, että lammasta pitää maistaa, koska sitä on harvoin tarjolla. ”Siinäkin mielessä loistava lounasruoka siis.”

Kaikki raaka-aineet läheltä

Makkaroiden lisäksi Uusitalojen kioskista saa ainakin kebabia ja karitsan niskasta tehtyä höystöä. Uusimpana luvassa on rosvopaistilounas, jota kehitellään parhaillaan.

Lisäkkeinä annoksissa ovat muun muassa kotimainen ohra ja lähitilojen juurekset. Mausteina käytettävät yrtit ovat pääasiassa omalta kasvimaalta ja kaikki kastikkeet tehdään itse.

Reseptit kotikeittiöstä

Reseptit ovat syntyneet kotikeittiössä kokeilujen ja välillä kantapäänkin kautta.

”Kebab-taikinaa kehitettiin varmaan puoli vuotta, jotta siitä tuli hyvä”, Uusitalo sanoo.

Kokeilunhaluinen lampuri on harrastanut ruuanlaittoa sydämellä ja hyvillä mausteilla jo parikymmentä vuotta. ”Uuden oppiminen viehättää.”

Herkkuja maistatettiin ensin ystävillä, jotka rohkaisivat myymään muillekin.

Sopiva myyntivaunu löytyi välittäjän kautta Saksasta. Nyt sillä on tarkoitus liikkua myyntireissuilla 2–3 kertaa viikossa. Alueena Loimaan Alastarolla asuvilla lampureilla on eteläinen Suomi.

”Ainut hankaluus on, että reissujen ajaksi pitää hankkia lomittaja.”

Kuva: Joel Isotalo

Satu Uusitalo on hullaantunut harmaksiin monesta syystä.

600 annosta päivässä

Ensimmäinen koetus ruokavaunulle oli Helsingissä järjestetty katuruokapahtuma Street Helsinki. Siellä myytiin päivässä 600 annosta.

”Tällainen tuntui olevan siellä tosi trendikästä, ihan hitti.”

Uusitalo uskookin, että ruoka-

annoksille on eniten kysyntää juuri pääkaupunkiseudulla.

Lisäksi kohteita ovat nyt olleet Tampere ja Turku sekä pienemmät lähipaikkakunnat.

”Oikeiden paikkojen ja jalansijan löytäminen vie aikaa, mutta ainakin alku vaikuttaa lupaavalta.”

Kuva: Anna Mustikkamäki.

Kuva: Tuukka Kähkönen

Karitsakioskille riitti jonoa Streat Helsinki -tapahtumassa. Päivässä Uusitalot myivät 600 annosta.

Täydellisen karitsakebabib kehittäely vei noin puoli vuotta. Massan vaivaamiseen tarvitaan erityinen laite.

Lammasta ympäri vuoden

Uusitalojen ruokakioskin pääidea on myydä oman tilan karitsat mahdollisimman pitkälle jalostettuna itse.

"Jotta lihasta jäisi jotakin, vaikka kasvatamme alkuperäisrotua joka ei kasva kuin liharodut."

Lisäksi Satu Uusitalo toivoo ihmisten oppivan syömään lammasta ympäri vuoden ja myös grillaamaan sitä. "Lammasta voi syödä koska vaan."

Osaltaan karitsakioski on lampurin mukaan myös vastakohta elintarvikealan suurille toimijoille.

"Tänä mössö- ja massaruokien aikakautena me tiedämme ja tunnemme myymämme tuotteen koko elinkaaren alusta loppuun. Ja saamme lihasta reilun hinnan polkuhinnittelun sijaan."

Harmasten hurmaamat

Lammasherkkujen raaka-aineen alkulähteenä ovat tilan noin sata uuhua, kaikki kainuunharmaita.

"Tekstiiliartenomina koen suurta lukkarin rakkautta niiden ihanaan villaan", Satu Uusitalo sanoo.

Lisäksi harmaksissa miellyttävät vähärasvainen liha, uniikit taljat ja tehokas laiduntaminen.

"Puhumattakaan eloisasta ja uteliaasta luonteesta, joka hurmaa arimatkin lapset ja hulluimmat hulttiot", lampuri heittää.

"OSTAN AINA TUOTTAJALTA KUN VOIN"

Vihreiden varapuheenjohtaja Anne Bland ihastelee Yliyrkkiön tilan meininkiä. "Ihanaa, että nuori perhe on etsinyt tavan saada elanto pienestä maatilasta." Maaseutu- ja erävihreitä perustamassa ollut Bland on tilan tyytyväinen asiakas.

Hän ostaa suoraan tiloilta myös kaiken muun mahdollisen. "Kuluttajana haluan tukea kotimaisia lampureita ja muita tuottajia. Suoraan ostaminen on sekä tuottajan että kuluttajan etu."

Taustalla on myös vahva asenne. "En hyväksy kaupan monopolia. Miten tilanne voi olla se, että kauppoilla on valtavat katteet, mutta tuottaja ei tahdo pärjätä", Britanniaa takaisin Suomeen 5,5 vuotta sitten muuttanut Bland ihmettelee.

Suoraan tai ruokapiiriin kautta Bland saa hankittua kaiken käyttämänsä lihan, myös koirille. Lisäksi muun muassa perheen käyttämät maito, suuri osa juureksista, marjoista, jauhoista ja munista löytyy lähiseudulta.

Alkuksi tuottajien löytäminen ei kuitenkaan ollut helppoa, sillä suoramyynnistä löytyi niukasti tietoa. "Ehkä tilanne on nykyisin parempi", Bland pohtii.

Kuva: Samuel Blad

Terhi Torikka

Anne Bland harkitsee parhaillaan omien maisemanhoitajien hankkimista. Laumanvartija hänellä jo on.

OSTETAAN
karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Nyhtölammas sulaa suussa

Ylikypsäksi paistettu ja suikaleiksi revitty karitsan ja lampaan paistiliha on takuumureaa ja mehevää. Resepti onnistuu kokemattomankin kokin keittiössä ja maistuu varmasti myös lampaan makuun ennakkoluuloisesti suhtautuvalle ruokailijalle. Kesäisellä aterialla tarjoillaan lisäksi uusista perunoista valmistettu perunasalaatti ja omasta pihapiiristä kerätty villiyrttisalaatti – eettistä lähiruokaa parhaimmillaan!

Eila Pennanen

Nyhtölammas

Lampaan tai karitsan viulu luulla tai ilman

3 sipulia
3 porkkanaa
6 kokonaista valkosipulinkynttä
4–5 dl vettä
maahumalaa

Marinadi

1 dl öljyä
0,5 dl balsamietikkaa
1 rkl kuivattua timjamia
1 rkl kuivattua oreganoa
1 tl kuivattua minttua
1 rkl kokonaisia maustepippureita
1 tl kokonaisia punapippureita

Marinoitu viulu.

Valmista marinadi, kaada se isoon muovipussiin ja pyörittele viulua pussissa niin että marinadi leviää tasaisesti lihan pintaan. Sulje pussi huolellisesti ja anna maustua jääkaapissa 1–2 vrk. Kääntelee viulua maustumisen aikana.

Ota liha huoneenlämpöön pari tuntia ennen paistamista.

Laita liha korkeareunaiseen uuni-vookaan halkaistujen sipulien ja porkkanoiden kanssa, lisää vesi. Paista lihaa ensin ilman kantta 225 asteessa puolisen tuntia. Peitä vuoka foliolla ja laske uunin lämpötila 125 asteeseen.

Anna lihan kypsyä hiljalleen yli-kypsäksi 6–7 tuntia. Lisää vettä tarvittaessa paistamisen aikana. Ota kypsä liha toiseen uuninkestävään astiaan vetäytymään, kääri folioon.

Lampaanlihan maustamiseen sopii minttua, mustaherukkaa ja timjamia muistuttava maahumala.

Kaada liemi ja kasvikset siivilän läpi, painele kasviksia lusikalla niin saat kaikki maut talteen. Jäähdytä liemi jääkaappikylmäksi ja kuori ylimääräinen rasva liemen pinnalta.

Revi vetäytynyt liha kahden haarukan avulla tai sormin suikaleiksi, lisää suola.

Lämmitä liemi ja lisää suolaa makusi mukaan. Kaada liemi revittyjen lihojen päälle ja kuumenna uunissa 225 asteessa puolisen tuntia. Lisää lihan päälle silputtua maahumalaa.

Nyhtäminen onnistuu haarukalla.

Kesäinen perunasalaatti

Reilu kilo uusia perunoita

200 g vihreitä papuja
3 uutta sipulia varsineen

200 g fetajuustoa

150 g aurinkokuivattuja tomaatteja

0,5 dl tomaattipurkin öljyä

0,5 dl sitruunalla maustettua öljyä
Suolaa ja rouhittua
mustapippuria

Keitä tai höyrytä uudet perunat ja pавut juuri ja juuri kypsiksi.

Pilko perunat, pavut, sipulit, juusto ja aurinkokuivatut tomaatit suureen astiaan. Lisää suola ja mustapippuri. Kaada öljyt joukkoon ja sekoita.

Tarjoile lämpimänä tai kylmänä. Koristele halutessasi syötävillä kukilla ja ruohosipulilla.

Viiden villiyrtilin salaatti

Alkukesän yrttien nuoria lehtiä

1–2 kourallista ruokailijaa kohti

Vuohenputkia

Poimulehtiä

Puna-apilaa

Piharatamoita

Voikukkia

Salaattikastike

0,5 dl kylmäpuristettua oliiviöljyä

3 dl rypsiöljyä

0,5 sitruunan mehu

2 dl valkoviinietikkaa

1,5 rkl kuivattua ranskalaista rakuunaa

4 kuorittua ja viipaloitua valkosipulinkynttä

150 g sinappia

1 rkl hunajaa

Sekoita kaikki kastikeaineet taseiseksi, anna maustua ainakin tunnin ajan. Siivilöi pikkukauhalla painellen ja sekoita vielä ennen käyttöä. Säilytä kastike jääkaapissa, annoksesta riittää useammaksi kerraksi.

Huuhtelee kasvit lävikössä ja kuivaa hellävaraisesti kahden pyyhkeen välissä. Asettele tarjoiluastiin ja lisää kastike.

Salaattiin sopivia kasveja

1. **Poimulehti** on maultaan lempeän pinaattinen.
2. **Piharatamon** mieto maku miellyttää useimpia. Vanhetessaan lehti muuttuu kuituiseksi.
3. **Voikukan** voimakas ja pippurisen kirpeä maku on miedompia varjossa kasvaneilla yksilöillä. Kitkeryyttä tasapainottaa rasvaisuus, hapokkuus, suolaisuus ja maku eli salaattikastike.
4. **Puna-apila**. Miedoista apilalajeista voi käyttää niin lehdet kuin kukinnot.
5. **Maahumala**. Sopii lihan mausteeksi.
6. Aromaattinen ja yrttinen **vuohenputki** muistuttaa maultaan hieman porkkanaa.

Hortoiltaan...

Kreikan sana horta merkitsee ”kaikki villi, kasviperäinen syötävä” ja sanasta johdettu suomalaisen suuhun sopiva verbi hortoilu kuvaa hausvasti luonnonkasvien keräämistä ja valmistamista ravinnoksi.

Ravintoarvoltaan monia viljeltyjä kasveja arvokkaammat villiyrtilt ovat paitsi trendikkäitä myös ekologisista, niiden hiilijalanjälki on olematon eivätkä ne sisällä lannoitteita tai torjunta-aineita.

Parhaimmillaan useimmat yrtit ovat kasvukautensa alussa keväällä ja alkukesällä aamulla tai aamupäivällä poutasäällä kosteen haihtumisen jälkeen kerättyinä.

Ilmaisia villiyrtiltejä saa kerätä kotipihan lisäksi jokamiehenoikeuksien puitteissa aivan kuten marjoja ja sieniä. Totuttele yrttien makuun vähitellen ja kerää puhtailta paikoilta vain kasveja, jotka varmasti tunnet.

Lammas- ja vuohijalostuspäivät 12.–13.9.2014

Koulutuskeskus Sedu, Ilmajoentie 525, Ilmajoki

PERJANTAINA 12.9. AMMATTILAISPÄIVÄ

klo 9–16

Huutokauppaan tulevien eläinten arvostelu ja mittaus Huutokappakeskus

klo 10–15

Eläinaineksen hallinta — WebLammas-koulutus

Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto

klo 10–12 peruskoulutus, hinta 22 € + alv 24 %

klo 13–15 jatkokoulutus, hinta 22 € + alv 24 %

klo 12–16

Vuohiseminaari

● **WebVuohi-hankkeen sukutietokeruun tuloksia ja pukkilinjat**

Kaie Ahskog, ProAgria Etelä-Suomi

● **Vuohenmaidon jatkojalostuskokemuksia**
Vatajanrannan vuohitila

● **Teurasvuohien kasvatus ja markkinat**
Hahtolan Liha oy

Koulutuksen hinta 30 € + alv 24 %

klo 17–20

Lammas- ja vuohitalouden nykytila ja tulevaisuus.

● **Nykytila, markkinat, tilojen kehitys, tuet.**

Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto

● **Terveysvalvontaohjelmauudistus**

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

● **Neuvonnan uudistukset:**

lammaspalvelupaketit ja asiakkaiden toiveet

Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto

Koulutuksen hinta 20 € + alv 24 %

Iltsauna ja grillaus

Ilmoittautuminen perjantain koulutuksiin
puh. (06) 416 3400 tai tuula.perala@proagria.fi

Yöpyminen koululla varattava etukäteen,
puh. 020 124 5700 tai 040 680 7160 / Seppo

**Tervetuloa valtakunnalliseen
lammas- ja vuohitapahtu-
maan!**

PRO Agria Etelä-Pohjanmaa

sedu sedu
osaa enemmän

LAUANTAINA 13.9. YLEISÖPÄIVÄ

klo 9.30

Pässihuutokaupan avaus ja tutustumista myytäviin eläimiin

klo 10–11

Paimennusluento Suomen paimenkoirayhdistys

11–12

Vuohet ja vuohinäytös Suomen Vuohiyhdistys

klo 13–14

Kerinnän SM-kilpailut

klo 14–16

Pässihuutokauppa

Myyntiluettelon tilaus milla.alanco@proagria.fi
tai 040 706 0558

Tilavierailukohteena

Vatajanrannan vuohitila Kurikassa,
www.vatajanranta.net

Katso päivitetty ohjelma
www.proagria.fi/ep/tapahtumat

Huutokauppaohjeet ja ilmoittautuminen

Pässien ilmoittaminen huutokauppaan 20.8. mennessä:

Osallistuvilla päseillä tulee olla tehtynä kaikki tuotostarkkailun punnitukset (syn-
tymäpaino, 42 pv:n paino ja 120 pv:n
paino). Tietojen tulee olla tallennettuna
WebLammas-ohjelmaan 15.8. mennessä.

Eläinten on oltava korvamerkittyjä ja re-
kisteröityjä Eviran ohjeiden mukaisesti. Uusi
Maedivisna-valvontaohjelma 1 status tai vanha
valvontaohjelma M3. Scrapie-statukset ilmoitet-
tava ilmoittautumisen yhteydessä, jotta ne voi-
daan huomioida karsinajärjestyksessä.

Ilmoittautumisen yhteydessä tulee lähettää voimassa olevat to-
distukset milla.alanco@proagria.fi tai ProAgria Etelä-Pohjanmaa,
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki.

Huutokappaan saa ilmoittaa eläimiä vain terveistä katraista!

Osallistumismaksu on 35 € eläin (+ alv 24 %). Lisäksi välityspalk-
kio 10 % myyntihinnasta.

Järjestäjä pidättää oikeuden myytävien pässien valintaan.

Pässit listataan osoitteeseen www.proagria.fi/ep ennen huuto-
kaupaa. Ilmoittautuneille lammastiloille lähetään huutokaupan
aikataulu ja lisäohjeet myöhemmin.

Kerintäkilpailu la 13.9. klo 13, SM ja avoin sarja

**Ilmoittautuminen 29.8. mennessä sini.hakomaki@proagria.fi tai
puh 043 825 0526.**

Raha- ja lahjakorttipalkinnot sekä Lammastaloussäätiön kierto-
pokaali.

